

STUDIEGEBIED ALGEMENE VORMING

**Modulaire opleiding
Algemene vorming TSO3
AO AV 014
Protocol**

Datum : 25 juli 2006

Inhoud

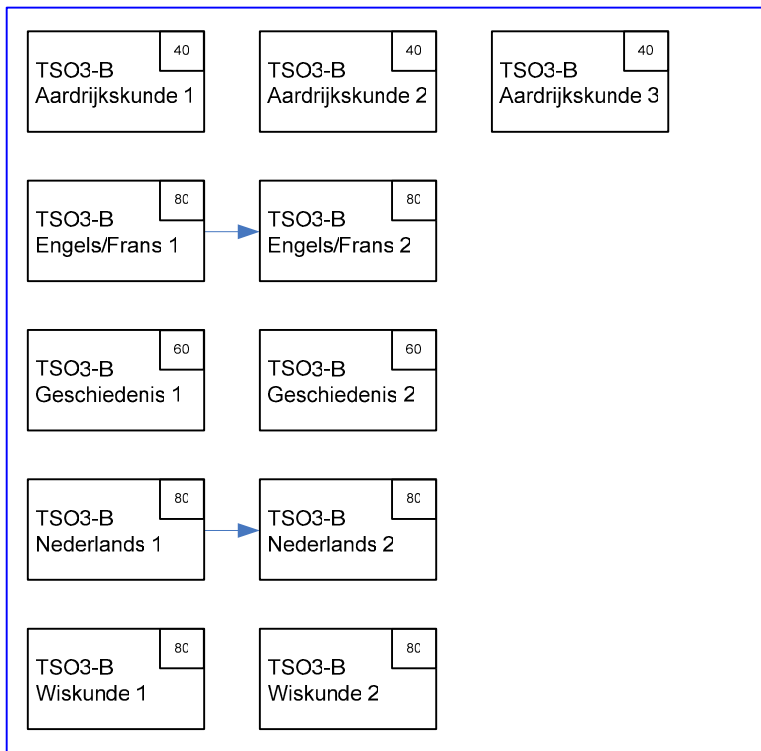
1	Deel 1 Leertraject	4
2	Deel 2 Modules	5
2.1	Module TSO3-B Aardrijkskunde 1 (102).....	5
2.1.1	Situering van de module in de opleiding.....	5
2.1.2	Instapvereisten.....	5
2.1.3	Gewenste voorkennis	5
2.1.4	Studieduur.....	5
2.1.5	Basiscompetenties.....	5
2.2	Module TSO3-B Aardrijkskunde 2 (103).....	6
2.2.1	Situering van de module in de opleiding.....	6
2.2.2	Instapvereisten.....	6
2.2.3	Gewenste voorkennis	6
2.2.4	Studieduur.....	6
2.2.5	Basiscompetenties.....	6
2.3	Module TSO3-B Aardrijkskunde 3 (104).....	7
2.3.1	Situering van de module in de opleiding.....	7
2.3.2	Instapvereisten.....	7
2.3.3	Gewenste voorkennis	7
2.3.4	Studieduur.....	7
2.3.5	Basiscompetenties.....	7
2.4	Module TSO3-B Engels/Frans 1 (105)	9
2.4.1	Situering van de module in de opleiding.....	9
2.4.2	Instapvereisten.....	9
2.4.3	Studieduur.....	9
2.4.4	Basiscompetenties.....	9
2.5	Module TSO3-B Engels/Frans 2 (106)	14
2.5.1	Situering van de module in de opleiding.....	14
2.5.2	Instapvereisten.....	14
2.5.3	Studieduur.....	14
2.5.4	Basiscompetenties.....	14
2.6	Module TSO3-B Geschiedenis 1 (107).....	19
2.6.1	Situering van de module in de opleiding.....	19
2.6.2	Instapvereisten.....	19
2.7	Studieduur	19
2.7.1	Basiscompetenties.....	19
2.8	Module TSO3-B Geschiedenis 2 (108).....	25
2.8.1	Situering van de module in de opleiding.....	25
2.8.2	Instapvereisten.....	25
2.8.3	Studieduur.....	25
2.8.4	Basiscompetenties.....	25
2.9	Module TSO3-B Nederlands 1 (111)	30
2.9.1	Situering van de module in de opleiding.....	30
2.9.2	Instapvereisten.....	30
2.9.3	Studieduur.....	30
2.9.4	Basiscompetenties.....	31
2.10	Module TSO3-B Nederlands 2 (112)	35
2.10.1	Situering van de module in de opleiding.....	35
2.10.2	Instapvereisten.....	35
2.10.3	Studieduur.....	35
2.10.4	Basiscompetenties.....	36
2.11	Module TSO3-B Wiskunde 1 (113)	40
2.11.1	Situering van de module in de opleiding.....	40
2.11.2	Instapvereisten.....	40
2.11.3	Gewenste voorkennis	40
2.11.4	Studieduur.....	40

2.11.5	Basiscompetenties.....	40
2.12	Module TSO3-B Wiskunde 2 (114).....	41
2.12.1	Situering van de module in de opleiding.....	41
2.12.2	Instapvereisten.....	41
2.12.3	Gewenste voorkennis	41
2.12.4	Studieduur.....	41
2.12.5	Basiscompetenties.....	41
3	Deel 3 Vakoverschrijdende eindtermen	42
3.1	Leren leren.....	42
3.2	Sociale vaardigheden	42
3.3	Gezondheidseducatie	43
3.4	Opvoeden tot burgerzin	43
3.5	Milieueducatie.....	43
4	Deel 4 Bijlagen	44
4.1	Geschiedenis	44
4.2	Wiskunde	46

1 Deel 1 Leertraject

ALGEMENE
VORMING TSO3
720 Lt

2 Deel 2 Modules

2.1 Module TSO3-B Aardrijkskunde 1 (102)

2.1.1 *Situering van de module in de opleiding*

Deze module laat cursisten toe zich belangrijke aardrijkskundige concepten, begrippen, kennis en vaardigheden eigen te maken om te functioneren in dagelijkse situaties waarbij een aardrijkskundige basisvorming vereist is. Twee thema's worden behandeld:

- Kosmografie
- Weer en klimaat

2.1.2 *Instapvereisten*

Geen

2.1.3 *Gewenste voorkennis*

Grondig beheersen van inhouden, kennis en vaardigheden in verband met het werken met kaart en atlas, reliëf, bodem en ondergrond, klimaat en vegetatie.

2.1.4 *Studieduur*

40 Lt

2.1.5 *Basiscompetenties*

Module TSO3-B Aardrijkskunde 1	M AV 102
De cursisten kunnen	
Kosmografie	
<i>Een verscheidenheid aan ruimtelijke wetenschappen verbinden met allerlei beroepen en onderzoeksdomeinen</i>	E1
<i>Met een voorbeeld aantonen dat een afbeelding of kaart een gecodeerde voorstelling is van de werkelijkheid</i>	E2
<i>Werken met kaarten of afbeeldingen van het zonnestelsel</i>	
<i>Met een toepassing van GIS de betekenis ervan voor de samenleving illustreren</i>	E3
<i>Bewegingen in het zonnestelsel en gevolgen ervan op aarde aangeven</i>	E4
<i>Met een toepassing uit het ruimteonderzoek, het maatschappelijk nut ervan illustreren</i>	E5
<i>Aardrijkskundige gegevens opzoeken, ordenen en op een eenvoudige manier verwerken, gebruikmakend van beschikbare, hedendaagse informatiebronnen en -technieken</i>	E16
<i>Een kaartvoorstelling kiezen in functie van het gebruik</i>	E17
<i>Een standplaats op aarde bepalen door middel van beschikbare, hedendaagse technieken en methodes</i>	E18
<i>Het ontstaan en de structuur van het heelal samenhangend verwoorden aan de hand van een aantal astronomische begrippen</i>	E19
<i>Zijn zich bewust van de plaats van de mens in het heelal</i>	E31
Weer en Klimaat	
<i>Werken met weer- en klimatologische kaarten</i>	E2
<i>Weer en klimaat in verband brengen met opbouw van en met processen in de atmosfeer</i>	E6
<i>Weer- en klimaatkaarten kiezen in functie van het gebruik</i>	E17
<i>Een West-Europese weerkaart lezen</i>	E20
<i>Een weersituatie inschatten door rekening te houden met weerkaarten en -berichten</i>	E21
<i>Een klimaat interpreteren aan de hand van temperatuur, neerslag en algemene luchtcirculatie</i>	E22

2.2 Module TSO3-B Aardrijkskunde 2 (103)

2.2.1 Situering van de module in de opleiding

Deze module laat cursisten toe zich belangrijke aardrijkskundige concepten, begrippen, kennis en vaardigheden eigen te maken om te functioneren in dagelijkse situaties waarbij een aardrijkskundige basisvorming vereist is. Volgend thema wordt behandeld: opbouw- en afbraakprocessen op aarde.

2.2.2 Instapvereisten

Geen

2.2.3 Gewenste voorkennis

Grondig beheersen van inhouden, kennis en vaardigheden in verband met het werken met kaart en atlas, reliëf, bodem en ondergrond, klimaat en vegetatie.

2.2.4 Studieduur

40 Lt

2.2.5 Basiscompetenties

Module TSO3-B Aardrijkskunde 2	M AV 103
De cursisten kunnen	
Opbouw- en afbraakprocessen op aarde	
<i>De geofysische opbouw van de aarde en de platentektoniek beschrijven en gevolgen ervan zoals: de ligging van oceanen en continenten, vulkanisme en aardbevingen en bepaalde klimaatsveranderingen verklaren</i>	E8
<i>Eenvoudige reliëfvormen op een samenhangende manier in verband brengen met lithologische kenmerken, geologische structuren en geomorfologische processen</i>	E9
<i>Aardrijkskundige gegevens in verband met de geofysische opbouw van de aarde, aan de hand van recente aardbevingen en vulkaanactiviteiten, opzoeken, ordenen en op een eenvoudige manier verwerken, gebruik makend van beschikbare, hedendaagse informatiebronnen en -technieken</i>	E16
<i>Belangrijke geologische gebeurtenissen, klimaatsveranderingen en de biologische evolutie situeren op een geologische tijdsschaal</i>	E23
<i>Vereenvoudigde geologische kaarten en bodemkaarten lezen</i>	E24

2.3 Module TSO3-B Aardrijkskunde 3 (104)

2.3.1 Situering van de module in de opleiding

Deze module laat cursisten toe zich belangrijke aardrijkskundige concepten, begrippen, kennis en vaardigheden eigen te maken om te functioneren in dagelijkse situaties waarbij een aardrijkskundige basisvorming vereist is. Twee thema's worden behandeld:

- Draagkracht van de aarde
- Ruimtelijke planning en milieu

2.3.2 Instapvereisten

Geen

2.3.3 Gewenste voorkennis

Grondig beheersen van inhouden, kennis en vaardigheden in verband met het werken met kaart en atlas, reliëf, bodem en ondergrond, klimaat en vegetatie.

2.3.4 Studieduur

40 Lt

2.3.5 Basiscompetenties

Module TSO3-B Aardrijkskunde 3	M AV 104
De cursisten kunnen	
Draagkracht van de aarde	
<i>De invloed van menselijke activiteiten op het milieu zoals: broeikaseffect, natuurrampen, zure regen, waterbeheersing, bodemdegradatie en –verbetering met voorbeelden illustreren</i>	E7
<i>Productie en consumptie van voedsel en hulpbronnen in relatie brengen met demografische evolutie en welvaartsniveau in het kader van een duurzame ontwikkeling</i>	E10
<i>Zowel verschuivingen van industrie of tertiaire activiteiten als demografische migraties met voorbeelden illustreren en dit in verband brengen met sociaal-economische of politieke factoren</i>	E11
<i>Aardrijkskundige gegevens in verband met voedsel, energie opzoeken, ordenen en op een eenvoudige manier verwerken, gebruik makend van beschikbare, hedendaagse informatiebronnen en –technieken</i>	E16
<i>Zijn kritisch tegenover aangeboden informatie zoals die m.b.t. ontwikkelings- en welvaartsproblemen</i>	E 27
<i>Zijn bereid om lokale samenlevingsproblemen in een globale context te plaatsten</i>	E29
Ruimtelijke planning en milieu	
<i>Een verscheidenheid van ruimtelijke wetenschappen in verband met ruimtelijke planning en milieuonderzoek verbinden met beroepen en onderzoeksdomeinen</i>	E1
<i>Met een toepassing van GIS de betekenis ervan voor ruimtelijke planning en milieuonderzoek illustreren</i>	E3
<i>Demografische migraties met voorbeelden illustreren en dit in verband brengen met sociaal-economische of politieke factoren gericht op ruimtelijke planning en milieu</i>	E11
<i>Stad, platteland, verstedelijking en mobiliteit morfologisch en functioneel typeren en verklaren</i>	E12
<i>Met voorbeelden het belang van instrumenten van ruimtelijke planning en van milieubeleid toelichten</i>	E13
<i>Met voorbeelden de erfgoed- of natuurwaarde van landschapselementen uit het verleden omschrijven en hun belang duiden</i>	E14

<i>Het belang duiden van natuurlijke en sociaal-economische componenten voor de ruimtelijke planning</i>	E15
<i>De juiste kaartvoorstelling kiezen voor gebruik bij ruimtelijke planning en milieuonderzoek en -beleid</i>	E17
<i>Een landschap analyseren, de elementen ordenen tot een structuur en hieruit de eigenheid van het landschap bepalen</i>	E25
<i>Voorstellen aanbrenge voor het ruimtegebruik in het kader van duurzame ontwikkeling</i>	E26
<i>Zijn kritisch tegenover aangeboden informatie m.b.t. milieuproblemen</i>	E27
<i>Zien mogelijkheden om op een positieve manier te participeren in beleidsbeslissingen inzake milieubeleid en ruimtelijke ordening</i>	E28
<i>Hebben aandacht voor de waarde van natuurlijke en culturele landschappen</i>	E30

2.4 Module TSO3-B Engels/Frans 1 (105)

2.4.1 Situering van de module in de opleiding

De cursist leert in mondeling en schriftelijk aangeboden taalmateriaal het globale onderwerp bepalen, de hoofdgedachte achterhalen, relevante informatie selecteren; Hij leert over het aangeboden taalmateriaal een spontane mening vormen en de gedachtegang ervan volgen. Van schriftelijk aangeboden teksten herkent de cursist de structuur en samenhang.

Hij doet dit aan de hand van niet al te complexe teksten zoals mededelingen, door beeldmateriaal ondersteunde tv-items en literaire teksten, nota's, brieven, jobadvertenties, veiligheidsvoorschriften, stripverhalen en kortverhalen bijvoorbeeld. De teksten geven redundante informatie en zijn vrij concreet. De te lezen teksten bevatten weinig impliciete informatie en zijn relatief kort. Wanneer die teksten mondeling worden gebracht, worden ze in een natuurlijk spreektempo aangeboden en vertonen ze weinig afwijking van de standaardtaal.

De cursist kan mondeling informatie vragen en geven bij documenten als een prijsofferte bijvoorbeeld en hij kan spontaan mondeling een mening uiten over onderwerpen uit zijn interessesfeer en over een gelezen tekst. Hij kan een rechtstreeks gesprek voeren omdat hij begrijpt wat een gesprekspartner aanbrengt. De cursist formuleert zijn ideeën eenvoudig en zijn spreektempo is van die aard dat het de verstaanbaarheid van de boodschap niet belemmert. Bij het spreken is het overbrengen van de boodschap uiteraard belangrijker dan de vormcorrectheid.

De cursist kan formulieren invullen en een tekst schrijven zoals een brief of een e-mail. De teksten die hij produceert zijn vrij kort en eenvoudig qua formulering; uiteraard primeert ook hier het overbrengen van de boodschap op de vormcorrectheid.

2.4.2 Instapvereisten

Geen

2.4.3 Studieduur

80 Lt

2.4.4 Basiscompetenties

Module TSO3-B Engels/Frans 1	M AV 105
Luisteren	
Op beschrijvend niveau	
<i>De cursisten kunnen het globale onderwerp bepalen, de hoofdgedachte achterhalen en relevante informatie selecteren</i>	E1
➤ in niet al te complexe mededelingen (informatieve teksten)	
<i>De cursisten kunnen het globale onderwerp bepalen, de hoofdgedachte achterhalen, relevante informatie selecteren, een spontane mening/appreciatie vormen en de gedachtegang volgen</i>	E2
➤ in niet al te complexe, door beeldmateriaal ondersteunde, informatieve teksten zoals een tv-nieuwsitem	
<i>De cursisten kunnen het globale onderwerp bepalen en een spontane mening/appreciatie vormen</i>	E3
➤ bij eenvoudig, door tekst- of beeldmateriaal ondersteunde artistiek-literaire teksten.	
<i>De cursisten kunnen begrijpen wat een gesprekspartner aanbrengt om een rechtstreeks gesprek te kunnen voeren</i>	E4
➤ niet al te complex (rechtstreeks gesprek)	
De teksten m.b.t. de eindtermen 1-4:	
➤ hebben te maken met courante situaties uit het dagelijks leven, met mogelijke, werksituaties en af en toe met onderwerpen van meer algemene aard	
➤ geven redundante informatie en zijn vrij concreet	
➤ worden in een normaal spreektempo gebracht en zijn goed gearticuleerd	
➤ vertonen weinig afwijking t.o.v. de standaardtaal	
De eindtermen 5-9 hebben betrekking op de teksten uit de eindtermen 1-4	

<p><i>De cursisten kunnen de functionele kennis gebruiken die nodig is voor het uitvoeren van de luistertaak:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ m.b.t. vorm, betekenis en reële gebruikscontext van woorden en grammaticale constructies ➤ m.b.t. uitspraak, spreekritme en intonatiepatronen ➤ m.b.t. de socio-culturele diversiteit binnen de Engelstalige / Franstalige wereld 	E5
<p><i>De cursisten kunnen bij de planning, uitvoering en beoordeling van hun luistertaak leerstrategieën toepassen die het bereiken van het luisterdoel bevorderen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ relevante voorkennis i.v.m. de inhoud inzetten en hun kennis tegelijkertijd uitbreiden ➤ hun functionele kennis inzetten en deze tegelijkertijd uitbreiden ➤ het luisterdoel bepalen ➤ zich niet laten afleiden als ze in een klankstroom niet alles begrijpen 	E6
<p><i>De cursisten kunnen reflecteren op de eigenheid van de spreektaal. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ vertrouwd zijn met elementaire omgangsvormen ➤ vertrouwd zijn met non-verbaal gedrag ➤ conclusies kunnen trekken i.v.m. de bedoelingen en emoties van de schrijver 	E7
<p><i>De cursisten kunnen communicatiestrategieën aanwenden. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ zeggen dat ze iets niet begrijpen en vragen wat iets betekent ➤ gebruik maken van beeldmateriaal, context, redundantie ➤ vragen om langzamer te spreken, om iets te herhalen, iets aan te wijzen, iets te spellen, iets in andere woorden te zeggen 	E8
<p><i>De cursisten zijn bereid</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ belangstelling op te brengen voor wat de spreker zegt ➤ grondig en onbevooroordeeld te luisteren ➤ luisterconventies te respecteren ➤ zich in te leven in de socio-culturele en emotionele wereld van de spreker ➤ zich open te stellen voor esthetische beleving 	*E9

Lezen	
Op beschrijvend niveau	
<p><i>De cursisten kunnen het globale onderwerp bepalen, de hoofdgedachte achterhalen, een spontane mening/appreciatie vormen, de gedachtegang volgen, relevante informatie selecteren en de tekststructuur en -samenhang herkennen bij:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ niet al te complexe informatieve teksten zoals een diagram, een grafiek, een statistiek, een nota, een krantenbericht, een jobadvertentie, een brief, een e-mail, een hypertext ➤ niet al te complexe prescriptieve teksten zoals een handleiding, een gebruiksaanwijzing, een veiligheidsvoorschrift, een instructie 	E10
<p><i>De cursisten kunnen het globale onderwerp bepalen, hoofdgedachte achterhalen en een spontane mening vormen bij</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ zeer eenvoudige artistieke literaire teksten (van epische aard) zoals een stripverhaal, een kortverhaal 	E11
<p>De teksten m.b.t. eindterm 10 en 11</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ hebben te maken met courante situaties uit het dagelijks leven, met mogelijke werksituaties en af en toe met onderwerpen van meer algemene aard ➤ zijn over het algemeen relatief kort ➤ zijn over het algemeen vrij concreet, geven redundante informatie en bevatten weinig impliciete informatie 	
De eindtermen 12-16 hebben betrekking op de teksten uit de eindtermen 10-11	

<p><i>De cursisten kunnen de functionele kennis gebruiken die nodig is voor het uitvoeren van de leestaak</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ m.b.t. vorm, betekenis en reële gebruikscontext van woorden en grammaticale constructies ➤ m.b.t. spelling en interpunctie ➤ m.b.t. de socio-culturele diversiteit binnen de Engelstalige / Franstalige wereld 	E12
<p><i>De cursisten kunnen bij de planning, uitvoering en beoordeling van hun leestaken leerstrategieën toepassen die het bereiken van het leesdoel bevorderen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ relevante voorkennis i.v.m. de inhoud inzetten en hun kennis tegelijkertijd uitbreiden ➤ hun functionele kennis inzetten en deze tegelijkertijd uitbreiden ➤ het leesdoel bepalen ➤ de tekstsoort herkennen ➤ de lay-out interpreteren (b.v. subtitels) ➤ zich niet laten afleiden als ze in een tekst niet alles begrijpen ➤ belangrijke informatie aanduiden ➤ hypothesen opbouwen over de inhoud of bedoeling van de tekst 	E13
<p><i>De cursisten kunnen reflecteren op de eigenheid van de schrijftaal. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ het onderscheid kunnen maken tussen verschillende tekstsoorten ➤ weet hebben van verschillende taalregisters (formeel, informeel, vertrouwelijk taalgebruik) ➤ elementen van tekstopbouw kunnen aanduiden 	E14
<p><i>De cursisten kunnen communicatiestrategieën aanwenden. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ de betekenis van ongekende woorden afleiden uit de context ➤ zelfstandig traditionele en elektronische hulpbronnen en gegevensbestanden raadplegen ➤ gebruik maken van ondersteunend visueel materiaal (foto's, cartoons, tabellen, schema's) 	E15
<p><i>De cursisten zijn bereid</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ onbevooroordeeld te lezen en zich te concentreren op wat ze willen vernemen ➤ zich in te leven in de socio-culturele en emotionele wereld van de schrijver ➤ zich open te stellen voor esthetische beleving ➤ te reflecteren op hun eigen leesgedrag 	*E16

Spreken / Gesprekken voeren	
Op beschrijvend niveau	
<i>De cursisten kunnen informatie geven en vragen en een spontane mening vormen over onderwerpen die tot hun interessesfeer behoren</i>	E17
<p><i>De cursisten kunnen informatie geven en vragen bij</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ documenten zoals een afbeelding, een formulier, een gebruiksaanwijzing, een ontwerp, een prijsofferte 	E18
<i>De cursisten kunnen een spontane mening/appreciatie geven over een gelezen teksten</i>	E19
<p><i>De cursisten kunnen een rechtstreekse conversatie voeren</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ niet al te complexe 	E21
<p><i>De te produceren teksten m.b.t. eindtermen 17-19 en 21</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ hebben voornamelijk te maken met courante situaties uit het dagelijks leven en met mogelijke vertrouwde werksituaties ➤ zijn eenvoudig geformuleerd en gebracht in een spreektempo dat de verstaanbaarheid niet in het gedrang brengt ➤ leggen de nadruk op doeltreffendheid eerder dan op vormcorrectheid 	
De eindtermen 23-27 hebben betrekking op de teksten uit de eindtermen 17-19 en 21	

<p><i>De cursisten kunnen de functionele kennis gebruiken die nodig is voor het uitvoeren van de spreektaak/gesprekstaak</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ m.b.t. vorm, betekenis, reële gebruikscontext van woorden en grammaticale constructies ➤ m.b.t. uitspraak, spreekritme en intonatiepatronen ➤ m.b.t. de socio-culturele diversiteit binnen de Engelstalige / Franstalige wereld 	E23
<p><i>De cursisten kunnen bij de planning, uitvoering en beoordeling van hun spreektaak/gesprekstaak leerstrategieën toepassen die het bereiken van het spreekdoel bevorderen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ relevante voorkennis i.v.m. de inhoud inzetten ➤ hun functionele kennis inzetten en deze tegelijkertijd uitbreiden ➤ informatie verwerven, ook via elektronische weg, en ze verwerken ➤ bij een gemeenschappelijke spreektaak de taken verdelen, met elkaar overleggen, elkaar helpen, zich aan afspraken houden, elkaars inbreng benutten en gezamenlijk een resultaat presenteren 	E24
<p><i>De cursisten kunnen reflecteren op taal en taalgebruik. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ vertrouwd zijn met elementaire omgangsvormen ➤ vertrouwd zijn met non-verbaal gedrag 	E25
<p><i>De cursisten kunnen communicatiestrategieën aanwenden. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ gebruik maken van non-verbaal gedrag ➤ zeggen dat ze iets niet begrijpen, vragen om langzamer te spreken, om iets te herhalen, iets aan te wijzen ➤ zelf iets herhalen om te verifiëren of ze de andere begrepen hebben ➤ navragen bij de gesprekspartner of hun formulering correct is 	E26
<p><i>De cursisten zijn bereid</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ actief te luisteren om tot goed spreken te komen ➤ het woord te nemen en actief deel te nemen aan een gesprek 	*E27

Schrijven	
Op beschrijvend niveau	
<i>De cursisten kunnen formulieren en vragenlijsten invullen</i>	E28
Op structurerend niveau	
<i>De cursisten kunnen een informele brief en een e-mail schrijven</i>	E30
De te produceren teksten m.b.t. eindtermen 28 en 30	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ hebben voornamelijk te maken met courante situaties uit het dagelijks leven en met mogelijke werksituaties ➤ zijn over het algemeen vrij kort en eenvoudig geformuleerd ➤ vertonen een zekere vormcorrectheid bij voorspelbaar taalgebruik (standaardformules) maar zijn bij eigen formuleringen meer gericht op de doeltreffendheid dan op vormcorrectheid 	
De eindtermen 31-35 hebben betrekking op de teksten uit de eindtermen 28 en 30	
<p><i>De cursisten kunnen de functionele kennis gebruiken die nodig is voor het uitvoeren van de schrijftaak</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ m.b.t. vorm, betekenis en reële gebruikscontext van woorden en grammaticale constructies ➤ m.b.t. spelling en interpunctie ➤ m.b.t. de socio-culturele diversiteit binnen de Engelstalige / Franstalige wereld 	E31
<p><i>De cursisten kunnen bij de planning, uitvoering en beoordeling van hun schrijftaken leerstrategieën toepassen die het bereiken van het schrijfdoel bevorderen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ relevante voorkennis i.v.m. de inhoud inzetten ➤ hun functionele kennis inzetten en deze tegelijkertijd uitbreiden ➤ informatie verwerven, ook via elektronische weg, en ze verwerken ➤ rekening houden met het doelpubliek ➤ passende lay-out gebruiken 	E32

<p><i>De cursisten kunnen reflecteren op de eigenheid van de schrijftaal. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none">➤ weten dat schrijftaal formeler en meer geordend is dan spreektaal➤ de betekenis van spelling, interpunctie en lay-out begrijpen➤ vertrouwd zijn met de opbouw van een geschreven tekst	E33
<p><i>De cursisten kunnen communicatiestrategieën aanwenden. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none">➤ zelfstandig traditionele en elektronische hulpbronnen raadplegen➤ bij het schrijfproces gebruik maken van de mogelijkheden van ICT➤ gebruik maken van een model	E34
<p><i>De cursisten zijn bereid</i></p> <ul style="list-style-type: none">➤ hun geschreven teksten kritisch na te lezen op vorm en inhoud en van fouten te leren➤ zorg te besteden aan de presentatie van hun geschreven teksten➤ desgevallend de schrijfwijze van een woord op te zoeken➤ hun belangrijke teksten te laten nakijken door iemand die de engelse / franse taal beheerst	*E35

2.5 Module TSO3-B Engels/Frans 2 (106)

2.5.1 Situering van de module in de opleiding

De cursist leert in mondeling en schriftelijk aangeboden taalmateriaal het globale onderwerp bepalen, de hoofdgedachte achterhalen, relevante informatie selecteren, een spontane mening vormen en de gedachtegang volgen. Van schriftelijk aangeboden teksten herkent de cursist de structuur en samenhang.

Hij leert dit aan de hand van niet al te complexe teksten zoals instructies, door beeldmateriaal ondersteunde reclameboodschappen en filmfragmenten, reisverhalen, recensies uit tijdschriften en gedichten bijvoorbeeld. De teksten geven redundante informatie en zijn vrij concreet. De te lezen teksten bevatten weinig impliciete informatie en zijn relatief kort. Wanneer die teksten mondeling worden gebracht, zijn ze in een natuurlijk spreektempo aangeboden en vertonen ze weinig afwijking van de standaardtaal.

De cursist kan mondeling een spontane mening uiten over een beluisterde tekst en een beschrijving geven van een ervaring bijvoorbeeld. Hij kan een telefoongesprek voeren omdat hij begrijpt wat een gesprekspartner aanbrengt. De cursist formuleert zijn ideeën eenvoudig en zijn spreektempo is van die aard dat het de verstaanbaarheid van de boodschap niet belemmert. Bij het spreken is het overbrengen van de boodschap uiteraard belangrijker dan de vormcorrectheid.

De cursist kan een mededeling schrijven en een brief of een e-mail opstellen. De teksten die hij produceert zijn vrij kort en eenvoudig qua formulering; uiteraard primeert ook bij deze vaardigheid het overbrengen van de boodschap op de vormcorrectheid.

2.5.2 Instapvereisten

De competenties van de module TSO3-B Engels/Frans 1

2.5.3 Studieduur

80 Lt

2.5.4 Basiscompetenties

Module TSO3-B Engels/Frans 2	M AV 106
Luisteren	
Op beschrijvend niveau	
<i>De cursisten kunnen het globale onderwerp bepalen, de hoofdgedachte achterhalen en relevante informatie selecteren in niet al te complexe, waarschuwingen, publieke aankondigingen en instructies (prescriptieve teksten)</i>	E1
<i>De cursisten kunnen het globale onderwerp bepalen, de hoofdgedachte achterhalen, relevante informatie selecteren, een spontane mening/appreciatie vormen en de gedachtegang volgen</i> in niet al te complexe, door beeldmateriaal ondersteunde	E2
<ul style="list-style-type: none"> ➤ prescriptieve teksten zoals een gebruiks- en plaatsingsvoorschrift, een reclameboodschap ➤ narratieve teksten zoals een reportage, een film- en feuilletonfragment 	
<i>De cursisten kunnen begrijpen wat een gesprekspartner aanbrengt om een telefoongesprek te kunnen voeren eenvoudig (telefoongesprek)</i>	E4
De teksten m.b.t. de eindtermen 1-2 en 4	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ hebben te maken met courante situaties uit het dagelijks leven, met mogelijke, werksituaties en af en toe met onderwerpen van meer algemene aard ➤ geven redundante informatie en zijn vrij concreet ➤ worden in een normaal spreektempo gebracht en zijn goed gearticuleerd ➤ vertonen weinig afwijking t.o.v. de standaardtaal 	
De eindtermen 5-9 hebben betrekking op de teksten uit de eindtermen 1-2 en 4	

<p><i>De cursisten kunnen de functionele kennis gebruiken die nodig is voor het uitvoeren van de luistertaak</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ m.b.t. vorm, betekenis en reële gebruikscontext van woorden en grammaticale constructies ➤ m.b.t. uitspraak, spreekritme en intonatiepatronen ➤ m.b.t. de socio-culturele diversiteit binnen de Engelstalige / Franstalige wereld 	E5
<p><i>De cursisten kunnen bij de planning, uitvoering en beoordeling van hun luistertaak leerstrategieën toepassen die het bereiken van het luisterdoel bevorderen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ relevante voorkennis i.v.m. de inhoud inzetten en hun kennis tegelijkertijd uitbreiden ➤ hun functionele kennis inzetten en deze tegelijkertijd uitbreiden ➤ het luisterdoel bepalen ➤ zich niet laten afleiden als ze in een klankstroom niet alles begrijpen 	E6
<p><i>De cursisten kunnen reflecteren op de eigenheid van de spreektaal. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ vertrouwd zijn met elementaire omgangsvormen ➤ vertrouwd zijn met non-verbaal gedrag ➤ conclusies kunnen trekken i.v.m. de bedoelingen en emoties van de schrijver 	E7
<p><i>De cursisten kunnen communicatiestrategieën aanwenden. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ zeggen dat ze iets niet begrijpen en vragen wat iets betekent ➤ gebruik maken van beeldmateriaal, context, redundantie ➤ vragen om langzamer te spreken, om iets te herhalen, iets aan te wijzen, iets te spellen, iets in andere woorden te zeggen 	E8
<p><i>De cursisten zijn bereid</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ belangstelling op te brengen voor wat de spreker zegt ➤ grondig en onbevooroordeeld te luisteren ➤ luisterconventies te respecteren ➤ zich in te leven in de socio-culturele en emotionele wereld van de spreker ➤ zich open te stellen voor esthetische beleving 	*E9

Lezen	
Op beschrijvend niveau	
<p><i>De cursisten kunnen het globale onderwerp bepalen, de hoofdgedachte achterhalen, een spontane mening/appreciatie vormen, de gedachtegang volgen, relevante informatie selecteren en de tekststructuur en -samenhang herkennen bij</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ niet al te complexe narratieve teksten zoals een reisverhaal ➤ eenvoudige argumentatieve teksten zoals een lezersbrief, een recensie uit een tijdschrift 	E10
<p><i>De cursisten kunnen het globale onderwerp bepalen, hoofdgedachte achterhalen en een spontane mening vormen bij</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ zeer eenvoudige artistieke literaire teksten (van lyrische aard) zoals een gedicht 	E11
De teksten m.b.t. eindterm 10 en 11	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ hebben te maken met courante situaties uit het dagelijks leven, met mogelijke werksituaties en af en toe met onderwerpen van meer algemene aard ➤ zijn over het algemeen relatief kort ➤ zijn over het algemeen vrij concreet, geven redundante informatie en bevatten weinig impliciete informatie 	
De eindtermen 12-16 hebben betrekking op de teksten uit de eindtermen 10-11	
<p><i>De cursisten kunnen de functionele kennis gebruiken die nodig is voor het uitvoeren van de leestaak</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ m.b.t. vorm, betekenis en reële gebruikscontext van woorden en grammaticale constructies ➤ m.b.t. spelling en interpunctie ➤ m.b.t. de socio-culturele diversiteit binnen de Engelstalige / Franstalige wereld 	E12

<p><i>De cursisten kunnen bij de planning, uitvoering en beoordeling van hun leestaken leerstrategieën toepassen die het bereiken van het leesdoel bevorderen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ relevante voorkennis i.v.m. de inhoud inzetten en hun kennis tegelijkertijd uitbreiden ➤ hun functionele kennis inzetten en deze tegelijkertijd uitbreiden ➤ het leesdoel bepalen ➤ de tekstssoort herkennen ➤ de lay-out interpreteren (b.v. subtitels) ➤ zich niet laten afleiden als ze in een tekst niet alles begrijpen ➤ belangrijke informatie aanduiden ➤ hypothesen opbouwen over de inhoud of bedoeling van de tekst 	E13
<p><i>De cursisten kunnen reflecteren op de eigenheid van de schrijftaal. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ het onderscheid kunnen maken tussen verschillende tekstsoorten ➤ weet hebben van verschillende taalregisters (formeel, informeel, vertrouwelijk taalgebruik) ➤ elementen van tekstopbouw kunnen aanduiden 	E14
<p><i>De cursisten kunnen communicatiestrategieën aanwenden. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ de betekenis van ongekende woorden afleiden uit de context ➤ zelfstandig traditionele en elektronische hulpbronnen en gegevensbestanden raadplegen ➤ gebruik maken van ondersteunend visueel materiaal (foto's, cartoons, tabellen, schema's) 	E15
<p><i>De cursisten zijn bereid</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ onbevooroordeeld te lezen en zich te concentreren op wat ze willen vernemen ➤ zich in te leven in de socio-culturele en emotionele wereld van de schrijver ➤ te reflecteren op hun eigen leesgedrag ➤ zich open te stellen voor esthetische beleving 	*E16

Spreken / Gesprekken voeren	
Op beschrijvend niveau	
<i>De cursisten kunnen een spontane mening/appreciatie geven over beluisterde teksten</i>	E19
<p><i>De cursisten kunnen een beschrijving geven van een handeling, een gebeurtenis of een ervaring</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ korte 	E20
<p><i>De cursisten kunnen een telefoongesprek voeren</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ eenvoudig 	E22
<p>De te produceren teksten m.b.t. eindtermen 19-20 en 22</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ hebben voornamelijk te maken met courante situaties uit het dagelijks leven en met mogelijke vertrouwde werksituaties ➤ zijn eenvoudig geformuleerd en gebracht in een spreektempo dat de verstaanbaarheid niet in het gedrang brengt ➤ leggen de nadruk op doeltreffendheid eerder dan op vormcorrectheid 	
De eindtermen 23-27 hebben betrekking op de teksten uit de eindtermen 19-20 en 22	
<p><i>De cursisten kunnen de functionele kennis gebruiken die nodig is voor het uitvoeren van de spreektaak/gesprekstaak</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ m.b.t. vorm, betekenis, reële gebruikscontext van woorden en grammaticale constructies ➤ m.b.t. uitspraak, spreekritme en intonatiepatronen ➤ m.b.t. de socio-culturele diversiteit binnen de Engelstalige / Franstalige wereld 	E23

<p><i>De cursisten kunnen bij de planning, uitvoering en beoordeling van hun spreektaak/gesprekstaak leerstrategieën toepassen die het bereiken van het spreekdoel bevorderen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ relevante voorkennis i.v.m. de inhoud inzetten ➤ hun functionele kennis inzetten en deze tegelijkertijd uitbreiden ➤ informatie verwerven, ook via elektronische weg, en ze verwerken ➤ bij een gemeenschappelijke spreektaak de taken verdelen, met elkaar overleggen, elkaar helpen, zich aan afspraken houden, elkaars inbreng benutten en gezamenlijk een resultaat presenteren 	E24
<p><i>De cursisten kunnen reflecteren op taal en taalgebruik. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ vertrouwd zijn met elementaire omgangsvormen ➤ vertrouwd zijn met non-verbaal gedrag 	E25
<p><i>De cursisten kunnen communicatiestrategieën aanwenden. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ gebruik maken van non-verbaal gedrag ➤ zeggen dat ze iets niet begrijpen, vragen om langzamer te spreken, om iets te herhalen, iets aan te wijzen ➤ zelf iets herhalen om te verifiëren of ze de andere begrepen hebben ➤ navragen bij de gesprekspartner of hun formulering correct is 	E26
<p><i>De cursisten zijn bereid</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ actief te luisteren om tot goed spreken te komen ➤ het woord te nemen en actief deel te nemen aan een gesprek 	*E27

Schrijven	
Op beschrijvend niveau	
<i>De cursisten kunnen een mededeling schrijven</i>	E29
Op structurerend niveau	
<i>De cursisten kunnen een formele brief en een e-mail schrijven</i>	E30
<p>De te produceren teksten m.b.t. eindtermen 29 en 30</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ hebben voornamelijk te maken met courante situaties uit het dagelijks leven en met mogelijke werksituaties ➤ zijn over het algemeen vrij kort en eenvoudig geformuleerd ➤ vertonen een zekere vormcorrectheid bij voorspelbaar taalgebruik (standaardformules) maar zijn bij eigen formuleringen meer gericht op de doeltreffendheid dan op vormcorrectheid <p>De eindtermen 31-35 hebben betrekking op de teksten uit de eindtermen 29-30</p>	
<p><i>De cursisten kunnen de functionele kennis gebruiken die nodig is voor het uitvoeren van de schrijftaak</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ m.b.t. vorm, betekenis en reële gebruikscontext van woorden en grammaticale constructies ➤ m.b.t. spelling en interpunctie ➤ m.b.t. de socio-culturele diversiteit binnen de Engelstalige / Franstalige wereld 	E31
<p><i>De cursisten kunnen bij de planning, uitvoering en beoordeling van hun schrijftaken leerstrategieën toepassen die het bereiken van het schrijfdoel bevorderen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ relevante voorkennis i.v.m. de inhoud inzetten ➤ hun functionele kennis inzetten en deze tegelijkertijd uitbreiden ➤ informatie verwerven, ook via elektronische weg, en ze verwerken ➤ rekening houden met het doelpubliek ➤ passende lay-out gebruiken 	E32
<p><i>De cursisten kunnen reflecteren op de eigenheid van de schrijftaal. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ weten dat schrijftaal formeler en meer geordend is dan spreektaal ➤ de betekenis van spelling, interpunctie en lay-out begrijpen ➤ vertrouwd zijn met de opbouw van een geschreven tekst 	E33
<p><i>De cursisten kunnen communicatiestrategieën aanwenden. Dit betekent dat ze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ zelfstandig traditionele en elektronische hulpbronnen raadplegen ➤ bij het schrijfproces gebruik maken van de mogelijkheden van ICT ➤ gebruik maken van een model 	E34

<p><i>De cursisten zijn bereid</i></p> <ul style="list-style-type: none">➤ hun geschreven teksten kritisch na te lezen op vorm en inhoud en van fouten te leren➤ zorg te besteden aan de presentatie van hun geschreven teksten➤ desgevallend de schrijfwijze van een woord op te zoeken➤ hun belangrijke teksten te laten nakijken door iemand die de Engelse / Franse taal beheerst	<p><i>*E35</i></p>
--	--------------------

2.6 Module TSO3-B Geschiedenis 1 (107)

2.6.1 *Situering van de module in de opleiding*

Deze module van de basisvorming laat cursisten toe zich belangrijke geschiedkundige concepten, begrippen, kennis eigen te maken om te functioneren in dagelijkse situaties waarbij een geschiedkundige basisvorming vereist is.

De te behandelen historische werkelijkheid, zowel uit het historisch referentiekader als uit de bestudeerde samenlevingen, wordt vrij gekozen. De benaderingswijze van het gekozen referentiekader, de bestudeerde samenlevingen en de integratie van de bestudeerde samenlevingen en het gekozen referentiekader dienen evenwel te beantwoorden aan de criteria van bijlage 4.1.

De thema's die aan bod komen zijn:

- het historisch referentiekader
- bestudeerde samenlevingen uit de 19de en 20ste eeuw
- het historisch referentiekader en de bestudeerde samenlevingen uit de 19de en 20ste eeuw
- verzameling van historisch materiaal
- bevraging van historisch materiaal
- historische redenering
- historische rapportering

2.6.2 *Instapvereisten*

Geen

2.7 Studieduur

60 Lt

2.7.1 *Basiscompetenties*

Module TSO3-B Geschiedenis 1	M AV 107
De cursist kan	
Referentieperiode: 1815 – 1940	
<i>Het historisch referentiekader</i>	
<i>Een aantal historische begrippen en probleemstellingen verruimen en deze beredeneerd in een bredere historische context toepassen</i>	E1
Concretisering:	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ terugkerende historische begrippen verklaren doorheen hun evolutie in de tijd en geplaatst in een ruime historische context en ze inhoudelijk duiden vanuit hun historische context ➤ kritische vragen formuleren over de leerinhouden 	
Mogelijke terugkerende historische begrippen zijn:	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ liberalisme ➤ nationalisme ➤ democratie ➤ imperialisme ➤ kolonisatie ➤ internationale migraties ➤ mundialisering/globalisering 	
Mogelijke onderwerpen zijn:	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ een vergelijking tussen het nationalisme ten tijde van napoleon ➤ het nationalisme in de 19e eeuw en het nationalisme aan de vooravond van de eerste wereldoorlog 	

<ul style="list-style-type: none"> ➤ het doel, de middelen, de gelijkenissen en de verschillen van politieke propaganda onder Hitler en Stalin ➤ 	
<p><i>Een overeenkomst en een verschil aangeven tussen ontwikkelingsfasen van de westerse samenleving onderling en tussen ontwikkelingsfasen van de westerse en andere samenlevingen</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ één gelijkenis en één verschil geven wanneer ze verschillende ontwikkelingsfasen van de westerse samenleving bestuderen en ook één verschil tussen een westerse en niet-westerse samenleving <p>Mogelijke onderwerpen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ de crisis van het parlementair regime in België in de jaren '30 gezien binnen de internationale context ➤ de link tussen de economische crisis en de opkomst van radicale politieke partijen ➤ de invloed van de burgerij als nieuwe politieke machthebber in de 19e eeuw op de kunst ➤ de invloed van de Industriële Revolutie op de opvattingen over arbeid ➤ de manier waarop de arbeiders hun lot verbeteren in de westerse samenleving en daarbuiten ➤ een vergelijking tussen bijv. West-Europa, communistisch Rusland, Afrikaanse culturen, in een bepaalde periode betreffende het al dan niet elitair zijn van de kunst ➤ een vergelijking tussen het liberaliseringsproces in Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk in de 19e eeuw ➤ een beschrijving betreffende de manier waarop de mens vroeger en nu de tegenstellingen tussen economische overwegingen en ecologische belangen hanteert ➤ 	E2
<p><i>De krachtlijnen aantonen van het historisch referentiekader in termen van tijd, ruimte en socialiteit</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ de grote ontwikkelingslijnen van de westerse samenlevingen verwoorden in termen van tijd, ruimte en socialiteit <p>Mogelijke onderwerpen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ liberalisme en nationalisme in de 19e eeuw als gelijktijdige ideologieën (dimensie tijd- gelijktijdigheid) ➤ Franse kolonies op de kaart (dimensie ruimte -lokalisatie) ➤ het terugkerende proces van verandering, radicalisering en het zoeken naar nieuwe ordening tijdens revoluties (dimensie socialiteit-processen) ➤ 	E3
Bestudeerde samenlevingen uit de 19de en 20ste eeuw	
<p><i>Fundamentele conflicten en breuklijnen omschrijven waarmee samenlevingen worden geconfronteerd</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ enkele fundamentele conflicten en breuklijnen benoemen waarmee de bestudeerde samenlevingen worden geconfronteerd <p>Fundamentele conflicten:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ industriële tegenover arbeidersproletariaat in de 19 de eeuw ➤ parlementaire democratie tegenover nieuwe extreme ideologieën: communisme/ fascisme ➤ <p>Fundamentele breuklijnen:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ arbeid/ bezit 	E4

<ul style="list-style-type: none"> ➤ rijkdom/ armoede ➤ onderwerping/ inspraak ➤ vrede/ oorlog ➤ integratie/ segregatie ➤ kerk/ staat ➤ 	
<p><i>De breuklijnen in de evoluerende Belgische samenleving vanaf 1830 analyseren</i> Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ breuklijnen in de evoluerende Belgische samenleving vanaf 1830 	E5
<p><i>Per ontwikkelingsfase van de westerse samenleving de belangrijkste elementen van het culturele domein, in samenhang met andere domeinen van de socialiteit omschrijven</i> Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ voor enkele westerse samenlevingen een belangrijke culturele krachtlijn omschrijven vanuit de wisselwerking tussen het culturele en de andere maatschappelijke domeinen <p>Mogelijke onderwerpen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ het verband tussen de gebruikte materialen en de industriële revolutie en de kolonisatie in de art nouveau ➤ de dienstbaarheid van de kunst aan de stalinistische ideologie ➤ 	E6
<p><i>De rol van onze gewesten als medespeler in Europese en mondiale context situeren</i> Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ de rol van onze gewesten als medespeler in Europese en mondiale context situeren <p>Mogelijke onderwerpen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ de kolonisatie van kongo als voorbeeld van kolonisatie in de 19e eeuw ➤ het politiek liberalisme vanuit het perspectief van de Belgische revolutie en de Belgische grondwet ➤ de rol van België in de eerste wereldoorlog ➤ België in de jaren '30 als een democratie en een economie in crisis ➤ 	E7
<p><i>Het historische referentiekader en de bestudeerde samenlevingen uit de 19de en 20ste eeuw</i></p>	
<p><i>Structurele verschillen aantonen tussen enerzijds agrarische en anderzijds industriële en post-industriële samenlevingen</i> Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ structurele verschillen aantonen tussen enerzijds agrarische en anderzijds industriële en post-industriële samenlevingen <p>Mogelijke onderwerpen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ na het bestuderen van de industriële revolutie een vergelijking maken tussen de agrarische, industriële en post- industriële samenleving wat betreft basis economie, basis rijkdom, sociale verhoudingen, ecologie ➤ bij alle samenlevingen die in de referentie-periode 1815-1940 bestudeerd worden, de begrippen agrarische samenleving – industriële samenleving concretiseren ➤ 	E8
<p><i>Aantonen dat ideologieën, mentaliteiten, waardenstelsels en wereldbeschouwingen invloed uitoefenen op samenlevingen, menselijke gedragingen</i> Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ aantonen dat ideologieën zoals het marxisme en het nationaal socialisme, mentaliteiten zoals het etnocentrisme, waardenstelsels en wereldbeschouwingen zoals islam en christendom invloed uitoefenen op samenlevingen, menselijke gedragingen en beeldvorming over het verleden 	E9

<p>Mogelijke onderwerpen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ invloed van marxisme ➤ op de samenleving = ontwikkeling socialisme ➤ op de menselijke gedragingen = tot stand komen van de verzorgingsstaat, ➤ op beeldvorming over het verleden = historisch materialisme <p>Invloed van het nationaal socialisme</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ op de samenleving = Hitler-Duitsland ➤ op de menselijke gedragingen = de jodenvervolging ➤ op beeldvorming over het verleden = herschrijven geschiedenisboeken 	
<p><i>Vragen stellen aan het verleden om actuele spanningsvelden te verhelderen</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ vragen stellen aan het verleden om actuele spanningsvelden te verhelderen <p>Mogelijke onderwerpen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ verduidelijking van de hedendaagse migraties op basis van de 19de eeuwse migraties ➤ de wortels van het neo-fascisme in het fascisme van het interbellum ➤ 	E10
Verzameling van historisch materiaal	
<p><i>Doeltreffend informatie selecteren uit gevarieerd informatiemateriaal omtrent een ruim geformuleerde historische of actuele probleemstelling</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ doeltreffend informatie selecteren uit gevarieerd informatiemateriaal omtrent een ruim geformuleerde historische of actuele probleemstelling <p>Gevarieerd informatiemateriaal kan zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ tekstmateriaal ➤ leerboeken, naslagwerken, artikels, schema's, historische bronnen (een rechtstreekse bron die verwijst naar een historisch feit), historiografische documentatie (een bewerking van historische bronnen : de maker zelf heeft een reeks bronnen geraadpleegd en geïnterpreteerd), ... ➤ visueel en auditief materiaal ➤ documentaires, film, interviews, internet, cd- rom, affiches, schilderijen, cartoons, foto's, kaarten, muziek, ... ➤ cijfermateriaal ➤ grafieken, statistieken, rekeningen, ... 	E11
<p><i>zijn selectie van informatie kritisch verantwoorden</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ eigen selectie van informatie over de referentieperiode 1815 – 1940 verantwoord op basis van aangereikte criteria ➤ het geselecteerde materiaal voorstellen en uitleggen op basis van welke criteria hij zijn informatiemateriaal verzameld heeft <p>Mogelijke criteria:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ diversiteit van de bronnen ➤ verschillende standpunten ➤ recente of eigentijdse bronnen ➤ representativiteit van de bronnen (op hoeveel mensen heeft de bron betrekking) ➤ 	E12
Bevraging van historisch materiaal	
<p><i>Zelfstandig de nodige gegevens voor het beantwoorden van een historische probleemstelling halen uit het historisch informatiemateriaal zoals beeldmateriaal, schema's, tabellen, diagrammen, kaarten, cartoons, dagboekfragmenten, reisverslagen, memoires</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ zelfstandig de nodige gegevens voor het beantwoorden van een historische probleemstelling halen uit gevarieerd informatiemateriaal 	E13

<p>Mogelijke onderwerpen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ de arbeidersproblematiek in de 19de eeuw: aan de hand van een synthesesetekst of gevarieerd materiaal zelfstandig een aantal vragen oplossen betreffende de arbeidsomstandigheden en levensvoorwaarden van loonarbeiders en hun gezinnen ➤ 	
<p><i>Een vraagstelling ontwikkelen om de historische informatie kritisch en vanuit verschillende standpunten te benaderen</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ zelfstandig de nodige gegevens voor het beantwoorden van een historische probleemstelling halen uit gevarieerd informatiemateriaal <p>Mogelijke vragen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ deelvragen in functie van een probleemstelling om de voornaamste aspecten van de probleemstelling grondig te behandelen zoals vragen naar de inhoud van de probleemstelling ➤ vragen omtrent de historische methode: de cursisten passen spontaan de historische methode toe: identificatie van de bron, studie van de inhoud van de bron, beoordeling van de waarde van de bron ➤ bij een synthese over een bepaald onderwerp stellen de cursisten zelf toetsvragen op <p>Mogelijke onderwerpen:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ de studie van het nazisme in Duitsland: hoe hebben de nazi's geprobeerd de economische crisis op te lossen? wat zijn de voorstellen van Hitler daaromtrent? ➤ 	E14
Historische redenering	
<p><i>Verskillende argumentaties tegen elkaar afwegen</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ verschillende argumentaties tegen elkaar afwegen over onderwerpen zoals het al dan niet afschaffen van de stemplicht 	E15
<p><i>Via een historische redenering zijn standpunt ten opzichte van een maatschappelijk probleem nuanceren</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ zijn standpunt tegenover een maatschappelijk probleem met minstens één historisch argument verdedigen <p>Mogelijke onderwerpen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ bij een debat over stemrecht of stemplicht verdedigt de cursist zijn standpunt vanuit het argument dat de stemplicht ertoe geleid heeft dat er rekening gehouden werd met de stem van de arbeider ➤ <p>Een historisch argument = een argument op basis van voorbeelden uit het verleden of het recente verleden</p>	E16
<p><i>Bij zijn historisch onderzoek de aangewende methode evalueren en eventueel bijsturen</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ bij het eigen historisch onderzoek de aangewende methode evalueren en eventueel bijsturen a.d.h.v. aangereikte criteria ➤ aan de hand van door de leerkracht ter beschikking gestelde reflectievragen de gevolgde werkwijze verduidelijken wat betreft het zoeken en selecteren van materiaal 	E17
Historische rapportering	
<p><i>Het resultaat van een eigen deelopdracht of van een groepswork op een heldere manier weergeven in een mondelinge of schriftelijke uiteenzetting of uitbeeldend of</i></p>	E18

<p><i>grafisch</i> Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ een helder verslag uit brengen over een opgegeven taak of groepswork (dit verslag kan mondeling of schriftelijk gebeuren of uitbeeldend of grafisch) <p>Mogelijke activiteiten:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ actualiteitsthema uitdiepen op basis van krantenartikels➤ op basis van materiaal ter beschikking gesteld door de leerkracht een bepaald aspect uit een bepaalde periode bespreken: de cursisten zoeken, analyseren en presenteren het geschikte materiaal➤	
<i>De cursist is bereid ook zijn ingenomen standpunten te confronteren met conflicterende gegevens en die van daaruit te relativeren</i>	*E21
<i>De cursist aanvaardt dat historische evoluties een verscheidenheid aan sociale identiteiten genereren</i>	*E23
<i>De cursist erkent de maatschappelijke dynamiek van de spanning tussen het blijvende en het veranderende</i>	*E24

2.8 Module TSO3-B Geschiedenis 2 (108)

2.8.1 *Situering van de module in de opleiding*

Deze module van de basisvorming laat cursisten toe zich belangrijke geschiedkundige concepten, begrippen, kennis eigen te maken om te functioneren in dagelijkse situaties waarbij een geschiedkundige basisvorming vereist is.

De te behandelen historische werkelijkheid, zowel uit het historisch referentiekader als uit de bestudeerde samenlevingen, wordt vrij gekozen. De benaderingswijze van het gekozen referentiekader, de bestudeerde samenlevingen en de integratie van de bestudeerde samenlevingen en het gekozen referentiekader dienen evenwel te beantwoorden aan de criteria van bijlage 4.1.

De thema's die aan bod komen zijn:

- historisch referentiekader
- bestudeerde samenlevingen uit de periode 1940 - nu
- het historisch referentiekader en de bestudeerde samenlevingen
- verzameling van historisch materiaal uit de periode 1940 - nu
- bevraging van historisch materiaal
- historische redenering
- historische rapportering

2.8.2 *Instapvereisten*

Geen

2.8.3 *Studieduur*

60 Lt

2.8.4 *Basiscompetenties*

Module TSO3-B Geschiedenis 2	M AV 108
De cursist kan	
Referentieperiode: 1940 – nu	
<i>Historisch referentiekader</i>	
<i>Een aantal historische begrippen en probleemstellingen verruimen en deze beredeneerd in een bredere historische context toepassen</i> Concretisering: <ul style="list-style-type: none"> ➤ terugkerende historische begrippen verklaren doorheen hun evolutie in de tijd en geplaatst in een ruime historische context en ze inhoudelijk duiden vanuit hun historische context ➤ kunnen kritische vragen formuleren over de leerinhouden Mogelijke onderwerpen zijn: <ul style="list-style-type: none"> ➤ een vergelijking tussen de Europese migratiestromen na de Tweede Wereldoorlog en de Europese migratiestromen nu ➤ de politieke propaganda tijdens de Koude Oorlog: het doel, de middelen, de gelijkenissen en de verschillen tussen Amerikaanse en Sovjetpropaganda ➤ 	E1
<i>Een overeenkomst en een verschil aangeven tussen ontwikkelingsfasen van de westerse samenleving onderling en tussen ontwikkelingsfasen van de westerse en andere samenlevingen</i> Concretisering: <ul style="list-style-type: none"> ➤ één gelijkenis en één verschil geven wanneer hij verschillende ontwikkelingsfasen van de westerse samenleving bestuderen en ook één verschil tussen een westerse en niet-westerse samenleving 	E2

<p>Mogelijke onderwerpen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ de manier waarop de mens de tegenstellingen tussen economische overwegingen en ecologische belangen hanteert ➤ de impact van de Tweede Wereldoorlog op de internationale verhoudingen na de Tweede Wereldoorlog ➤ de invloed van de ineenstorting van het communisme op de politieke en militaire machtsverhoudingen ➤ 	
<p><i>De krachtlijnen aantonen van het historisch referentiekader in termen van tijd, ruimte en socialiteit</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ de grote ontwikkelingslijnen van de westerse samenlevingen verwoordend in termen van tijd, ruimte en socialiteit <p>Mogelijke onderwerpen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ de evolutie van handelsunies tot Europese Unie ➤ chronologische ordening van de gebeurtenissen van spanning en ontspanning tijdens de koude oorlog (dimensie tijd – tijdsopvolging) ➤ het verschil in bewapeningsstrategie tussen de VSA en de USSR in verband brengen met de maritieme en de continentale positie van de respectievelijke grootmachten (dimensie ruimte-continentaal/ maritiem) ➤ de uitschakeling van tegenstanders door de machthebbers in dictatoriale regimes (repressie) om hun macht te consolideren (dimensie socialiteit – mechanismen) ➤ 	E3
<i>Bestudeerde samenlevingen uit de 19de en 20ste eeuw</i>	
<p><i>Fundamentele conflicten en breuklijnen omschrijven waarmee samenlevingen worden geconfronteerd</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ enkele fundamentele conflicten en breuklijnen benoemen waarmee de bestudeerde samenlevingen worden geconfronteerd <p>Fundamentele conflicten:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ oost-west tegenstelling ➤ noord-zuid tegenstelling ➤ Apartheid in Zuid-Afrika ➤ visie op vrede vanuit Palestijns en Israëliësch standpunt <p>Fundamentele breuklijnen:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ arbeid/ bezit ➤ rijkdom/ armoede ➤ onderwerping/ inspraak ➤ vrede/ oorlog ➤ integratie/ segregatie ➤ kerk/ staat ➤ 	E4
<p><i>De breuklijnen in de evoluerende Belgische samenleving vanaf 1830 analyseren</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ breuklijnen analyseren in de evoluerende Belgische samenleving vanaf 1830 	E5
<p><i>Per ontwikkelingsfase van de westerse samenleving de belangrijkste elementen van het culturele domein, in samenhang met andere domeinen van de socialiteit omschrijven</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ voor enkele westerse samenlevingen een belangrijke culturele krachtlijn omschrijven vanuit de wisselwerking tussen het culturele en de andere maatschappelijke domeinen 	E6
<p><i>De rol van onze gewesten als medespeler in Europese en mondiale context situeren</i></p>	E7

<p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ de rol situeren van onze gewesten als medespeler in Europese en mondiale context <p>Mogelijke onderwerpen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ de positie van België in de Europese integratie ➤ bespreking van de onafhankelijkheid van Kongo als voorbeeld van de kolonisatie na de Tweede Wereldoorlog ➤ het Belgisch beleid omtrent ontwikkelingssamenwerking als illustratie van de noord-zuid tegenstelling ➤ 	
<p>Het historische referentiekader en de bestudeerde samenlevingen uit de 19de en 20ste eeuw</p>	
<p><i>Structurele verschillen aantonen tussen enerzijds agrarische en anderzijds industriële en post-industriële samenlevingen</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ structurele verschillen aantonen tussen enerzijds agrarische en anderzijds industriële en post-industriële samenlevingen <p>Mogelijke onderwerpen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ de begrippen agrarische samenleving – industriële samenleving – post-industriële samenleving bij alle samenlevingen die bestudeerd worden in de referentieperiode 1940 – nu ➤ de vergelijking tussen de agrarische economieën van het zuidelijk halfrond en de geïndustrialiseerde economieën van het noordelijk halfrond wat betreft basiseconomie, rijkdom ➤ 	E8
<p><i>Aantonen dat ideologieën, mentaliteiten, waardestelsels en wereldbeschouwingen invloed uitoefenen op samenlevingen, menselijke gedragingen</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ aantonen dat een ideologie, mentaliteit, waardestelsel of wereldbeschouwing invloed uitoefent op samenlevingen, menselijke gedragingen <p>Mogelijke onderwerpen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ invloed van het Islamfundamentalisme ➤ op de samenleving: theocratische samenleving in Afghanistan onder de Taliban ➤ op de menselijke gedragingen: de houding ten aanzien van de vrouw ➤ op beeldvorming over het verleden: de reactie op hun historisch erfgoed ➤ 	E9
<p><i>Vragen stellen aan het verleden om actuele spanningsvelden te verhelderen</i></p> <p>Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Vragen stellen aan het verleden om actuele spanningsvelden te verhelderen <p>Mogelijke onderwerpen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ op basis van twee tekstfragmenten een vergelijking maken tussen het nationaliteitsvraagstuk in de Russische federatie vandaag en in de stalinistische periode ➤ bij de studie van de derdewereldproblematiek het fenomeen verstedelijking verklaren vanuit kennis van de migraties in de 19de eeuw ➤ vragen i.v.m. de joodse diaspora het zionisme, het ontstaan van Israël formuleren in het Midden-Oostenconflict ➤ 	E10
<p>Referentieperiode: 1940 – nu</p>	
<p>Verzameling van historisch materiaal</p>	
<p><i>Doeltreffend informatie selecteren uit gevarieerd informatiemateriaal omtrent een ruim geformuleerde historische of actuele probleemstelling</i></p> <p>Concretisering:</p>	E11

<ul style="list-style-type: none"> ➤ doeltreffend informatie selecteren uit gevarieerd informatiemateriaal omtrent een ruim geformuleerde historische of actuele probleemstelling <p>Gevarieerd informatiemateriaal kan zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ tekstmateriaal ➤ leerboeken, naslagwerken, artikels, schema's, historische bronnen (een rechtstreekse bron die verwijst naar een historisch feit), historiografische documentatie (een bewerking van historische bronnen : de maker zelf heeft een reeks bronnen geraadpleegd en geïnterpreteerd), ... ➤ visueel en auditief materiaal ➤ documentaires, film, interviews, internet, cd-rom, affiches, schilderijen, cartoons, foto's, kaarten, muziek, ... ➤ cijfermateriaal ➤ grafieken, statistieken, rekeningen, ... 	
<p><i>Zijn selectie van informatie kritisch verantwoorden</i> Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ selectie van informatie verantwoorden op basis van aangereikte criteria ➤ het geselecteerde materiaal voorstellen en uitleggen op basis van welke criteria hij zijn informatiemateriaal verzameld heeft <p>Mogelijke criteria:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ diversiteit van de bronnen ➤ verschillende standpunten ➤ recente of eigentijdse bronnen ➤ representativiteit van de bronnen (op hoeveel mensen heeft de bron betrekking) ➤ 	E12
<i>Bevraging van historisch materiaal</i>	
<p><i>Zelfstandig de nodige gegevens voor het beantwoorden van een historische probleemstelling halen uit het historisch informatiemateriaal zoals beeldmateriaal, schema's, tabellen, diagrammen, kaarten, cartoons, dagboekfragmenten, reisverslagen, memoires</i> Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ zelfstandig de nodige gegevens voor het beantwoorden van een historische probleemstelling halen uit gevarieerd informatiemateriaal <p>Voorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ het beeld dat wordt verspreid respectievelijk in de USSR en de VSA over de maatschappijvisie van de tegenstander tijdens de Koude Oorlog ➤ 	E13
<p><i>Een vraagstelling ontwikkelen om de historische informatie kritisch en vanuit verschillende standpunten te benaderen</i> Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ via bevraging de nodige informatie om een probleemstelling op te lossen uit het geselecteerde informatiemateriaal halen <p>Mogelijke vragen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ deelvragen in functie van een probleemstelling om de voornaamste aspecten van de probleemstelling grondig te behandelen zoals vragen naar de inhoud van de probleemstelling ➤ vragen omtrent de historische methode: de cursisten passen spontaan de historische methode toe : identificatie van de bron, studie van de inhoud van de bron, beoordeling van de waarde van de bron ➤ bij een synthese over een bepaald onderwerp stellen de cursisten zelf toetsvragen op 	E14
<i>Historische redenering</i>	
<p><i>Verskillende argumentaties tegen elkaar afwegen</i> Concretisering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ verschillende argumentaties tegen elkaar afwegen over onderwerpen zoals de 	E15

<i>sterkte en de zwakte van de UNO</i>	
<i>Via een historische redenering zijn standpunt ten opzichte van een maatschappelijk probleem nuanceren</i> Concretisering: ➤ een eigen standpunt tegenover een maatschappelijk probleem met minstens één historisch argument verdedigen Mogelijke onderwerpen zijn: ➤ betreffende het Midden-Oostenconflict een standpunt tegenover militaire represailles verdedigen vanuit het argument dat alle geweld sinds 1948 geen enkele oplossing bood voor het conflict ➤ betreffende de rol van de Veiligheidsraad in het conflict Irak een standpunt verdedigen met minstens één historisch argument ➤	E16
<i>Een historisch argument = een argument op basis van voorbeelden uit het verleden of het recente verleden</i>	
<i>Bij zijn historisch onderzoek de aangewende methode evalueren en eventueel bijsturen</i> Concretisering: ➤ bij zijn historisch onderzoek de aangewende methode evalueren en eventueel bijsturen aan de hand van aangereikte criteria ➤ aan de hand van door de leerkracht ter beschikking gestelde reflectievragen de gevolgde werkwijze verduidelijken wat het zoeken en selecteren van materiaal betreft	E17
<i>Historische rapportering</i>	
<i>Het resultaat van een eigen deelopdracht of van een groepswerk op een heldere manier weergeven in een mondelinge of schriftelijke uiteenzetting of uitbeeldend of grafisch</i> Concretisering: ➤ In staat zijn een helder verslag uit te brengen over een opgegeven taak of groepswerk (dit verslag kan mondeling of schriftelijk gebeuren of uitbeeldend of grafisch) Mogelijke activiteiten: ➤ actualiteitsthema uitdiepen op basis van krantenartikels ➤ op basis van materiaal ter beschikking gesteld door de leerkracht een bepaald aspect uit een bepaalde periode bespreken. de cursisten zoeken, analyseren en presenteren hegeschikte materiaal ➤	E18
<i>De cursist is bereid om actuele spanningsvelden aan de historische ontwikkelingen te relateren</i>	*E19
<i>De cursist is bereid om actuele/ historische spanningsvelden vanuit verschillende gezichtshoeken kritisch te bekijken</i>	*E20
<i>De cursist durft vanuit een intellectueel eerlijke omgang met informatie te reageren op vormen van desinformatie</i>	*E22
<i>De cursist is bereid vanuit het historisch besef dat individuen en groepen interfereren in maatschappelijke processen, actief en constructief te participeren aan de evoluerende maatschappij</i>	*E25

2.9 Module TSO3-B Nederlands 1 (111)

2.9.1 *Situering van de module in de opleiding*

In deze module leert de cursist zich belangrijke concepten, begrippen, kennis en vaardigheden i.v.m. Nederlands eigen te maken om te functioneren in dagelijkse situaties waarbij een basisvorming Nederlands vereist is.

Elke module (1-2) behandelt taalvaardigheid, literatuur en taalbeschouwing.

Taalvaardigheid neemt een centrale plaats in . Het einddoel van taalvaardigheidsonderwijs is de cursist in de situaties waarin hij terecht kan komen, vlot en effectief te leren communiceren, zowel receptief (luisterend/lezen) als productief (spreken/gesprekken voeren/schrijven).

De moeilijkheidsgraad van de eindtermen Nederlands (basisvorming 3de graad TSO-TKO) wordt niet bepaald door één criterium, maar door het samenspel van een aantal parameters:

- *tekstsoorten/ tekstenmerken*;
- *verwerkingsniveau* : kopiërend, beschrijvend, structurerend, beoordelend.;
- *publiek* : teksten van eenzelfde soort zijn voor de cursist in de regel moeilijker naarmate het publiek waarvoor zij bedoeld zijn, verder van hem af staat; de mate van bekendheid (en van gemeenschappelijkheid van referentiekaders die ermee samenhangt) bepaalt de afstand; dat geeft met een stijgende moeilijkheidsgraad de volgende ordening:
 - teksten voor de cursist zelf;
 - teksten voor bekenden, van wie het referentiekader van ervaring en kennis grotendeels overeenstemt;
 - teksten voor onbekenden, die nog heel wat gemeenschappelijke 'kenmerken' hebben;
 - teksten voor een willekeurig onbekend publiek.

Taalbeschouwing heeft in de eerste plaats een ondersteunende functie bij de ontwikkeling van vaardigheden via inzicht in allerlei taalverschijnselen en reflectie op eigen en andermans taalgebruik. Daarnaast dient taalbeschouwing ook een cognitief doel om de wereld, de taal, het taalgebruik en het taalsysteem van de mens als individu en als lid van allerlei groepen te benaderen. Taalverschijnselen kunnen op verschillende niveaus worden verwerkt. Ze kunnen worden herkend, benoemd, besproken, beschreven.

Literatuur krijgt in de eindtermen van de tweede en de derde graad een belangrijke plaats, omwille van de aparte tekstsoort ervan en haar vormende en culturele waarde. Het streefdoel is via een tekstervarende en tekstbestuderende benadering literaire competentie te bereiken.

In **module 1** komen aan bod:

- voor taalvaardigheid:
 - informatieve (uiteenzettingen , verslagen, schema's), prescriptieve (instructies), diverterende, zakelijke (formulieren, inlichtingen, klachten, brieven) en fictionele (proza) teksten;
 - op structurerend of beoordelend niveau;
 - voor een bekend of onbekend publiek;
- voor literatuur: vormelijke en inhoudelijke elementen herkennen van proza;
- voor taalbeschouwing: taalverschijnselen herkennen en benoemen, zoals non-verbale elementen en tekststructuren

2.9.2 *Instapvereisten*

Geen

2.9.3 *Studieduur*

80 Lt

2.9.4 Basiscompetenties

Module TSO3-B Nederlands 1	M AV 111
Luisteren	
Op structurerend niveau	
<i>De cursisten kunnen luisteren naar uiteenzettingen en probleemstellingen door een bekende volwassene m.b.t. een leerstofonderdeel bestemd voor bekende leeftijdgenoten en ze kunnen die schriftelijk weergeven (cf. schrijven)</i>	E1
Op beoordelend niveau	
<i>De cursisten kunnen via diverse media en multimediale informatiedragers luisteren naar de volgende tekstsoorten bestemd voor een onbekend publiek</i>	E2
<ul style="list-style-type: none"> ➤ diverterende teksten zoals praatprogramma's ➤ informatieve teksten, zoals verslagen van feiten en ervaringen 	
De eindtermen 3-6 hebben betrekking op de teksten uit de eindtermen 1-2	
Op structurerend niveau	
<i>De cursisten kunnen verschillende strategieën aanwenden om aan onbekende woorden betekenis toe te kennen. Het gaat om het gebruiken van</i>	E3
<ul style="list-style-type: none"> ➤ de context ➤ de eigen voorkennis ➤ de principes van woordvorming (afleiding, samenstelling, kennis van vreemde talen) ➤ het woordenboek 	
Op beoordelend niveau	
<i>Bij de planning, uitvoering van en bij de reflectie over de luistertaken kunnen de cursisten</i>	E4
<ul style="list-style-type: none"> ➤ hun luisterdoel(en) bepalen ➤ het (de) tekstdoel(en) vaststellen ➤ hun voorkennis inzetten ➤ onderwerp en hoofdgedachte identificeren ➤ gericht informatie selecteren en ordenen ➤ bijkomende informatie vragen ➤ inhoudelijke en functionele relaties tussen tekstonderdelen vaststellen ➤ de functie van bijgeleverde visuele informatie vaststellen (koppeling kijken) ➤ het taalgebruik van de spreker inschatten ➤ aandacht tonen voor het non-verbale gedrag van de gesprekspartner/spreker 	
Op beoordelend niveau	
<i>De cursisten kunnen de geschikte luisterstrategieën toepassen naar gelang van hun luisterdoel(en), achtergrondkennis en tekstsoort (oriënterend, zoekend, globaal en intensief)</i>	E5
Op beoordelend niveau	
<i>De cursisten zijn bereid om</i>	*E6
<ul style="list-style-type: none"> ➤ te luisteren ➤ een onbevooroordeelde luisterhouding aan te nemen ➤ een ander te laten uitspreken ➤ te reflecteren over hun eigen luisterhouding ➤ het beluisterde te toetsen aan eigen kennis en inzichten 	

Spreken / Gesprekken voeren	
Op structurerend niveau	
<i>De cursisten kunnen aan een bekende volwassene vragen stellen en antwoorden formuleren m.b.t. leerstofonderdelen in de schoolvakken</i>	E7
Op structurerend niveau	
<i>De cursisten kunnen t.a.v. een onbekend publiek</i>	E8
<ul style="list-style-type: none"> ➤ instructies geven ➤ gedocumenteerde informatie presenteren 	
Op beoordelend niveau	
<i>De cursisten kunnen aan een onbekend publiek</i>	E9
<ul style="list-style-type: none"> ➤ inlichtingen vragen, aanvragen doen, klachten/bezwaren formuleren (rechtstreeks of door middel van de telefoon) ➤ standpunten/meningen of oplossingen voor problemen uiteenzetten en motiveren in een gedachtewisseling, discussie, (werk)vergadering 	

De eindtermen 10-11 hebben betrekking op de teksten uit de eindtermen 7-9	
<p><i>Bij de planning, uitvoering van en bij de reflectie over de spreektaken/gesprekstaken kunnen de cursisten</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ hun eigen spreek- en gespreksdoel(en) bepalen ➤ zich een beeld vormen van hun publiek ➤ hun voorkennis inzetten ➤ naargelang van de spreek-, gespreksdoel(en) en publiek: ➤ gericht informatie selecteren en in een duidelijke vorm verwoorden ➤ bijkomende info vragen ➤ hun taalgebruik aanpassen ➤ inhoudelijke en functionele relaties tussen tekstonderdelen vaststellen en verwoorden ➤ visuele informatie gebruiken ➤ non-verbaal gedrag inschatten en inzetten ➤ gespreksconventies hanteren om gesprekken te beginnen, te onderbreken, gaande te houden en af te sluiten ➤ argumenten herkennen en aanbrengen ➤ adequaat reageren op de inbreng van gesprekspartner(s) 	E10
<p><i>De cursisten zijn binnen de gepaste communicatiesituaties bereid om</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ te spreken ➤ algemeen Nederlands te spreken ➤ een kritische houding aan te nemen tegenover hun eigen spreek- en gespreksgedrag 	*E11

Lezen	
Op structurerend niveau	
<p><i>De cursisten kunnen voor een onbekend publiek lezen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ formulieren en administratieve teksten 	E12
Op beoordelend niveau	
<p><i>De cursisten kunnen teksten met studiedoeleinden voor onbekende leeftijdgenoten lezen</i></p>	E13
<p><i>De cursisten kunnen voor een onbekend publiek lezen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ niet-fictionele teksten <ul style="list-style-type: none"> ○ informatieve teksten, inclusief informatie-bronnen: zoals schema's en tabellen, verslagen, hypertexten en uiteenzettingen ➤ fictionele teksten: proza 	E14
De eindtermen 15-18 hebben betrekking op de teksten uit de eindtermen 12-14	
<p><i>De cursisten kunnen verschillende strategieën aanwenden om aan onbekende woorden betekenis toe te kennen. Het gaat om het gebruiken van</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ de context ➤ de eigen voorkennis ➤ de principes van woordvorming (afleiding, samenstelling, kennis van vreemde talen) ➤ het woordenboek 	E15

<i>Bij de planning, uitvoering van en bij de reflectie over hun taken kunnen de cursisten</i>	E16
<ul style="list-style-type: none"> ➤ hun eigen leesdoel(en) bepalen ➤ het (de) tekstdoel(en) vaststellen ➤ de tekstsoort bepalen ➤ hun voorkennis inzetten ➤ functie van beeld en opmaak in een tekst herkennen ➤ inhoudelijke en functionele relaties tussen tekstonderdelen vaststellen ➤ de structuur van een tekst aanduiden ➤ onderwerp en hoofdgedachten aanduiden en parafraseren om tekstbegrip te bevorderen ➤ gelezen teksten kort samenvatten ➤ feiten en meningen onderscheiden ➤ argumenten in een tekst op hun waarde en relevantie beoordelen ➤ info selecteren en gebruiken met behulp van verschillende informatiekanalen 	
<i>De cursisten kunnen een leesstrategie kiezen naar gelang van hun leesdoel en tekstsoort en ze toepassen (oriënterend, zoekend, globaal en intensief)</i>	E17
<i>De cursisten zijn bereid om</i>	*E18
<ul style="list-style-type: none"> ➤ te lezen ➤ lezend informatie te verzamelen over een bepaald onderwerp ➤ de verkregen informatie aan eigen kennis en inzicht te toetsen en te vergelijken met informatie uit andere bronnen ➤ te reflecteren op inhoud en vorm van de teksten ➤ hun persoonlijk oordeel over bepaalde teksten te formuleren, in vraag te stellen en eventueel te herzien 	

Schrijven	
Op structurerend niveau	
<i>De cursisten kunnen voor een onbekend publiek schrijven</i>	E19
<ul style="list-style-type: none"> ➤ schema's en samenvattingen van gelezen informatie 	
Op beoordelend niveau	
<i>De cursisten kunnen voor een onbekend publiek schrijven</i>	E20
<ul style="list-style-type: none"> ➤ verslagen ➤ sollicitatiebrieven en cv's 	
De eindtermen 21-22 hebben betrekking op de teksten uit de eindtermen 19-20	
<i>Bij de planning, uitvoering van en bij de reflectie over hun schrijftaken kunnen de cursisten</i>	E21
<ul style="list-style-type: none"> ➤ hun eigen schrijfdoel(en) bepalen ➤ hun bedoeld publiek bepalen ➤ hun tekstsoort bepalen ➤ hun voorkennis inzetten ➤ gericht informatie zoeken, ordenen en verwerken ➤ een logische tekstopbouw creëren met aandacht voor inhoudelijke en functionele relaties ➤ eigen tekst reviseren ➤ inhouds- en vormconventies van de taal verzorgen ➤ lay-out verzorgen ➤ correct citeren (bronvermelding) ➤ gebruik maken van ICT 	
<i>De cursisten zijn bereid om</i>	*E22
<ul style="list-style-type: none"> ➤ te schrijven ➤ schriftelijk informatie te verstrekken ➤ te reflecteren over inhoud en vorm van hun eigen schrijfproces en -product ➤ taal, indeling, spelling, handschrift en lay-out te verzorgen 	

Literatuur	
<i>De cursisten kunnen vanuit een tekstvervarende manier van lezen vormelijke en inhoudelijke elementen herkennen van</i> ➤ proza	E23
De eindtermen 24-27 hebben betrekking op de teksten uit eindterm 23	
<i>De cursisten kunnen hun tekstkeuze toelichten, over hun leeservaring spreken en ze documenteren in een leesdossier</i>	E24
<i>De cursisten kunnen informatie over literaire teksten verzamelen en verwerken. Zij kunnen hierbij gebruik maken van informatiekanalen: bibliotheek, kranten en tijdschriften, radio- en tv-programma's, internet en cd-rom</i>	E25
<i>De cursisten kunnen doelbewust gegevens en werkwijzen hanteren om de taken uit te voeren</i>	E26
<i>De cursisten zijn bereid om</i> ➤ literaire teksten te lezen ➤ over hun eigen leeservaring met anderen te spreken en erover te schrijven ➤ hun leeservaring in maatschappelijke context(en) te plaatsen	*E27

Taalbeschouwing	
<i>De cursisten kunnen volgende verschijnselen in het taalgebruik herkennen en benoemen</i> ➤ non-verbale elementen ➤ een aantal tekststructuren: evaluatie-, probleem-, maatregel- en onderzoeksstructuur	E28
De eindtermen 29-32 hebben betrekking op de teksten uit eindterm 28	
<i>De cursisten kennen de verschillende strategieën om aan onbekende woorden betekenis toe te kennen en kunnen die hanteren. Het gaat om het gebruik van</i> ➤ de context ➤ de eigen voorkennis ➤ de principes van woordvorming (afleiding, samenstelling, kennis van vreemde talen) ➤ het woordenboek	E29
<i>De cursisten kennen strategieën om een tekst juist te spellen</i>	E30
<i>De cursisten kunnen hun taaltaken bijsturen door middel van herkenning, benoeming en bespreking van taalverschijnselen</i>	E31
<i>De cursisten zijn bereid om over hun taalgebruik na te denken</i>	*E32

2.10 Module TSO3-B Nederlands 2 (112)

2.10.1 Situering van de module in de opleiding

In deze module leert de cursist zich belangrijke concepten, begrippen, kennis en vaardigheden i.v.m. Nederlands eigen te maken om te functioneren in dagelijkse situaties waarbij een basisvorming Nederlands vereist is.

In elke module (1-2) komen dezelfde thema's voor, nl. taalvaardigheid, literatuur en taalbeschouwing.

Taalvaardigheid neemt een centrale plaats in. Het einddoel van taalvaardigheidsonderwijs is de cursist in de situaties waarin hij terecht kan komen, vlot en effectief te leren communiceren, zowel receptief (luisterend/lezen) als productief (spreken/gesprekken voeren/schrijven).

De moeilijkheidsgraad van de eindtermen Nederlands (basisvorming 3de graad TSO-TKO) wordt niet bepaald door één criterium, maar door het samenspel van een aantal parameters:

- *tekstsoorten/ tekstenmerken*;
- *verwerkingsniveau* : kopiërend, beschrijvend, structurerend, beoordelend.;
- *publiek* : teksten van eenzelfde soort zijn voor de cursist in de regel moeilijker naarmate het publiek waarvoor zij bedoeld zijn, verder van hem af staat; de mate van bekendheid (en van gemeenschappelijkheid van referentiekaders die ermee samenhangt) bepaalt de afstand; dat geeft met een stijgende moeilijkheidsgraad de volgende ordening:
 - teksten voor de cursist zelf;
 - teksten voor bekenden, van wie het referentiekader van ervaring en kennis grotendeels overeenstemt;
 - teksten voor onbekenden, die nog heel wat gemeenschappelijke 'kenmerken' hebben;
 - teksten voor een willekeurig onbekend publiek.

Taalbeschouwing heeft in de eerste plaats een ondersteunende functie bij de ontwikkeling van vaardigheden via inzicht in allerlei taalverschijnselen en reflectie op eigen en andermans taalgebruik. Daarnaast dient taalbeschouwing ook een cognitief doel om de wereld, de taal, het taalgebruik en het taalsysteem van de mens als individu en als lid van allerlei groepen te benaderen. Taalverschijnselen kunnen op verschillende niveaus worden verwerkt. Ze kunnen worden herkend, benoemd, besproken, beschreven.

Literatuur krijgt in de eindtermen van de tweede en de derde graad een belangrijke plaats, omwille van de aparte tekstsoort ervan en haar vormende en culturele waarde. Het streefdoel is via een tekstervarende en tekstbestuderende benadering literaire competentie te bereiken.

In **module 2** komen aan bod:

- voor taalvaardigheid:
 - zowel informatieve (samenvattingen), prescriptieve (instructies), persuasieve (standpunten), activerende, zakelijke (brieven) als fictionele (poëzie en drama) teksten ;
 - op vooral beoordelend niveau;
 - voor een onbekend publiek;
- voor literatuur: vormelijke en inhoudelijke elementen herkennen van poëzie en drama;
- voor taalbeschouwing: taalverschijnselen herkennen en benoemen, zoals register, taalvarianten, gevoelswaarde.

2.10.2 Instapvereisten

Geslaagd zijn voor module "TSO3-B Nederlands 1" of slagen voor een toelatingsproef waarin de inhouden, kennis en vaardigheden uit module "TSO3-B Nederlands 1" worden getoetst.

2.10.3 Studieduur

80 Lt

2.10.4 Basiscompetenties

Module TSO3-B Nederlands 2	M AV 112
Luisteren	
Op beoordelend niveau	
<i>De cursisten kunnen via diverse media en multimediale informatiedragers luisteren naar de volgende tekstsoorten bestemd voor een onbekend publiek</i>	E2
<ul style="list-style-type: none"> ➤ persuasieve teksten, zoals standpunten en meningen in probleemoplossende discussies ➤ activerende boodschappen 	
De eindtermen 3-6 hebben betrekking op de teksten uit eindterm 2	
Op beoordelend niveau	
<i>De cursisten kunnen verschillende strategieën aanwenden om aan onbekende woorden betekenis toe te kennen. Het gaat om het gebruiken van</i>	E3
<ul style="list-style-type: none"> ➤ de context ➤ de eigen voorkennis ➤ de principes van woordvorming (afleiding, samenstelling, kennis van vreemde talen) ➤ het woordenboek 	
<i>Bij de planning, uitvoering van en bij de reflectie over de luistertaken kunnen de cursisten</i>	E4
<ul style="list-style-type: none"> ➤ hun luisterdoel(en) bepalen ➤ het (de) tekstdoel(en) vaststellen ➤ hun voorkennis inzetten ➤ onderwerp en hoofdgedachte identificeren ➤ gericht informatie selecteren en ordenen ➤ bijkomende informatie vragen ➤ inhoudelijke en functionele relaties tussen tekstonderdelen vaststellen ➤ de functie van bijgeleverde visuele informatie vaststellen (koppeling kijken) ➤ het taalgebruik van de spreker inschatten ➤ aandacht tonen voor het non-verbale gedrag van de gesprekspartner/spreker 	
<i>De cursisten kunnen de geschikte luisterstrategieën toepassen naar gelang van hun luisterdoel(en), achtergrondkennis en tekstsoort (oriënterend, zoekend, globaal en intensief)</i>	E5
<i>De cursisten zijn bereid om</i>	*E6
<ul style="list-style-type: none"> ➤ te luisteren ➤ een onbevooroordeelde luisterhouding aan te nemen ➤ een ander te laten uitspreken ➤ te reflecteren over hun eigen luisterhouding ➤ het beluisterde te toetsen aan eigen kennis en inzichten 	

Spreken / Gesprekken voeren	
Op structurerend niveau	
<i>De cursisten kunnen t.a.v. een onbekend publiek</i>	E8
<ul style="list-style-type: none"> ➤ een sollicitatiegesprek voeren 	
Op beoordelend niveau	
<i>De cursisten kunnen aan een onbekend publiek</i>	E9
<ul style="list-style-type: none"> ➤ gevoelens in een gepast register uitdrukken en persoonlijke ervaringen presenteren ➤ activerende boodschappen formuleren 	
De eindtermen 10-11 hebben betrekking op de teksten uit de eindtermen 8-9	

<p><i>Bij de planning, uitvoering van en bij de reflectie over de spreektaken/gesprekstaken kunnen de cursisten</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ hun eigen spreek- en gespreksdoel(en) bepalen ➤ zich een beeld vormen van hun publiek ➤ hun voorkennis inzetten ➤ naargelang van de spreek-, gespreksdoel(en) en publiek ➤ gericht informatie selecteren en in een duidelijke vorm verwoorden ➤ bijkomende info vragen ➤ hun taalgebruik aanpassen ➤ inhoudelijke en functionele relaties tussen tekstonderdelen vaststellen en verwoorden ➤ visuele informatie gebruiken ➤ non-verbaal gedrag inschatten en inzetten ➤ gespreksconventies hanteren om gesprekken te beginnen, te onderbreken, gaande te houden en af te sluiten ➤ argumenten herkennen en aanbrengen ➤ adequaat reageren op de inbreng van gesprekspartner(s) 	E10
<p><i>De cursisten zijn binnen de gepaste communicatiesituaties bereid om te spreken</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ algemeen Nederlands te spreken ➤ een kritische houding aan te nemen tegenover hun eigen spreek- en gespreksgedrag 	*E11

Lezen	
Op beoordelend niveau	
<p><i>De cursisten kunnen voor een onbekend publiek lezen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ niet-fictionele teksten <ul style="list-style-type: none"> ○ persuasieve teksten: zoals een opiniestuk, een betoog ○ activerende teksten: zoals reclameteksten en advertenties, instructies ➤ fictionele teksten: poëzie en drama 	E14
De eindtermen 15-18 hebben betrekking op de teksten uit eindterm 14	
<p><i>De cursisten kunnen verschillende strategieën aanwenden om aan onbekende woorden betekenis toe te kennen. Het gaat om het gebruiken van</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ de context ➤ de eigen voorkennis ➤ de principes van woordvorming (afleiding, samenstelling, kennis van vreemde talen) ➤ het woordenboek 	E15
<p><i>Bij de planning, uitvoering van en bij de reflectie over hun taken kunnen de cursisten hun eigen leesdoel(en) bepalen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ het (de) tekstdoel(en) vaststellen ➤ de tekstsoort bepalen ➤ hun voorkennis inzetten ➤ functie van beeld en opmaak in een tekst herkennen ➤ inhoudelijke en functionele relaties tussen tekstonderdelen vaststellen ➤ de structuur van een tekst aanduiden ➤ onderwerp en hoofdgedachten aanduiden en parafraseren om tekstbegrip te bevorderen ➤ gelezen teksten kort samenvatten ➤ feiten en meningen onderscheiden ➤ argumenten in een tekst op hun waarde en relevantie beoordelen ➤ info selecteren en gebruiken met behulp van verschillende informatiekanalen 	E16
<p><i>De cursisten kunnen een leesstrategie kiezen naar gelang van hun leesdoel en tekstsoort, en ze toepassen (oriënterend, zoekend, globaal en intensief)</i></p>	E17

<p><i>De cursisten zijn bereid om</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ te lezen ➤ lezend informatie te verzamelen over een bepaald onderwerp ➤ de verkregen informatie aan eigen kennis en inzicht te toetsen en te vergelijken met informatie uit andere bronnen ➤ te reflecteren op inhoud en vorm van de teksten ➤ hun persoonlijk oordeel over bepaalde teksten te formuleren, in vraag te stellen en eventueel te herzien 	*E18
---	------

Schrijven	
Op structurerend niveau	
<p>De cursisten kunnen voor een onbekend publiek schrijven</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ schema's en samenvattingen van beluisterde informatie ➤ instructies 	E19
Op beoordelend niveau	
<p><i>De cursisten kunnen voor een onbekend publiek schrijven</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ zakelijke brieven ➤ gedocumenteerde en beargumenteerde teksten 	E20
De eindtermen 21-22 hebben betrekking op de teksten uit de eindtermen 19-20	
<p><i>Bij de planning, uitvoering van en bij de reflectie over hun schrijftaken kunnen de cursisten</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ hun eigen schrijfdoel(en) bepalen ➤ hun bedoeld publiek bepalen ➤ hun tekstsoort bepalen ➤ hun voorkennis inzetten ➤ gericht informatie zoeken, ordenen en verwerken ➤ een logische tekstopbouw creëren met aandacht voor inhoudelijke en functionele relaties ➤ eigen tekst reviseren ➤ inhouds- en vormconventies van de taal verzorgen ➤ lay-out verzorgen ➤ correct citeren (bronvermelding) ➤ gebruik maken van ICT 	E21
<p><i>De cursisten zijn bereid om</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ te schrijven ➤ schriftelijk informatie te verstrekken ➤ te reflecteren over inhoud en vorm van hun eigen schrijfproces en -product ➤ taal, indeling, spelling, handschrift en lay-out te verzorgen 	*E22

Literatuur	
<p><i>De cursisten kunnen vanuit een tekstervarende manier van lezen vormelijke en inhoudelijke elementen herkennen van</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ poëzie en drama 	E23
De eindtermen 24-27 hebben betrekking op de teksten uit eindterm 23	
<p><i>De cursisten kunnen hun tekstkeuze toelichten, over hun leeservaring spreken en ze documenteren in een leesdossier</i></p>	E24
<p><i>De cursisten kunnen informatie over literaire teksten verzamelen en verwerken. Zij kunnen hierbij gebruik maken van informatiekanalen: bibliotheek, kranten en tijdschriften, radio- en tv-programma's, internet en cd-rom</i></p>	E25
<p><i>De cursisten kunnen doelbewust gegevens en werkwijzen hanteren om de taken uit te voeren</i></p>	E26

<i>De cursisten zijn bereid om</i> <ul style="list-style-type: none">➤ literaire teksten te lezen➤ over hun eigen leeservaring met anderen te spreken en erover te schrijven➤ hun leeservaring in maatschappelijke context(en) te plaatsen	*E27
--	------

Taalbeschouwing	
<i>De cursisten kunnen volgende verschijnselen in het taalgebruik herkennen en benoemen</i> <ul style="list-style-type: none">➤ register, sociaal bepaalde varianten, regionale varianten, vaktalen➤ gevoelswaarde	E28
De eindtermen 29-32 hebben betrekking op de inhoud van eindterm 28	
<i>De cursisten kennen de verschillende strategieën om aan onbekende woorden betekenis toe te kennen en kunnen die hanteren. Het gaat om het gebruik van</i> <ul style="list-style-type: none">➤ de context➤ de eigen voorkennis➤ de principes van woordvorming (afleiding, samenstelling, kennis van vreemde talen)➤ het woordenboek	E29
<i>De cursisten kennen strategieën om een tekst juist te spellen</i>	E30
<i>De cursisten kunnen hun taaltaken bijsturen door middel van herkenning, benoeming en bespreking van taalverschijnselen</i>	E31
<i>De cursisten zijn bereid om over hun taalgebruik na te denken</i>	*E32

2.11 Module TSO3-B Wiskunde 1 (113)

2.11.1 *Situering van de module in de opleiding*

Deze module laat cursisten toe zich belangrijke wiskundige basisconcepten, begrippen, kennis en vaardigheden eigen te maken i.v.m. reële functies en algebra.

2.11.2 *Instapvereisten*

Geen

2.11.3 *Gewenste voorkennis*

Grondig beheersen van de relevante kennis, inhouden en vaardigheden zoals beschreven in de modules TSO2-B Wiskunde 1, TSO2-B Wiskunde 2, TSO2-B Wiskunde 3 en TSO2-B Wiskunde 4 van de tweede graad.

2.11.4 *Studieduur*

80 Lt

2.11.5 *Basiscompetenties*

Module TSO3-B Wiskunde 1	M AV 113
De cursist kunnen	
Reële functies en algebra	
<i>Bijzonderheden van grafieken, eventueel aangevuld met tabellen, aflezen zoals periodiciteit, symmetrieën, stijgen en dalen, extreme waarden, lineaire en exponentiële groei</i>	E10
<i>Grafieken tekenen van enkele eenvoudige functies (mede met behulp van ICT)</i>	E11
<i>Veranderingen beschrijven en vergelijken met behulp van differentiequotienten</i>	E12
<i>Problemen, waarbij een functioneel verband gegeven is, oplossen en die oplossing interpreteren (eventueel met behulp van ICT)</i>	E13
Algemene eindtermen: E1-E9* (eventueel partim). Zie 4.2.	

2.12 Module TSO3-B Wiskunde 2 (114)

2.12.1 *Situering van de module in de opleiding*

Deze module laat cursisten toe zich belangrijke wiskundige basisconcepten, begrippen, kennis en vaardigheden eigen te maken i.v.m. statistiek.

2.12.2 *Instapvereisten*

Geen

2.12.3 *Gewenste voorkennis*

Grondig beheersen van de relevante kennis, inhouden en vaardigheden zoals beschreven in de modules TSO2-B Wiskunde 1, TSO2-B Wiskunde 2, TSO2-B Wiskunde 3 en TSO2-B Wiskunde 4 van de tweede graad.

2.12.4 *Studieduur*

80 Lt

2.12.5 *Basiscompetenties*

Module TSO3-B Wiskunde 2	M AV 114
De cursisten	
Statistiek	
<i>Kunnen aan de hand van voorbeelden het belang uitleggen van de representativiteit van een steekproef voor het formuleren van statistische besluiten over de populatie</i>	E14
<i>Kunnen met behulp van ICT gemiddelde en standaardafwijking berekenen van statistische gegevens</i>	E15
<i>Kunnen het gemiddelde en de standaardafwijking gebruiken als karakteristieken van een normale verdeling</i>	E16
<i>Staan kritisch tegenover het gebruik van statistiek in de media</i>	*E17
Algemene eindtermen: E1-E9* (eventueel partim). Zie 4.2.	

3 Deel 3 Vakoverschrijdende eindtermen

3.1 Leren leren

Affectieve reguleringsvaardigheden

De cursisten

- 1 kunnen de oorzaak van slagen en mislukken objectief toeschrijven.
- 2 kunnen in hun leerproces rekening houden met het affectieve.

Zelfconceptverheldering

De cursisten

- 3 een positief zelfbeeld ontwikkelen op basis van betrouwbare gegevens.

Horizonverruiming

De cursisten

- 4 kunnen, rekening houdend met de eigen interesses, capaciteiten en waarden, een zinvol overzicht verwerven over studie- en beroepsmogelijkheden.

Omgevingsinvloeden

De cursisten

- 5 kunnen omgevingsinvloeden op het keuzegedrag onderkennen en er zich tegenover positioneren.

3.2 Sociale vaardigheden

Streven naar het ontwikkelen van een relationele veelzijdigheid

De cursisten

- 1 kiezen bewust relatievormen, rekening houdende met contextelementen zoals de situaties en de partners.

Streven naar duidelijke communicatie

De cursisten

- 2 communiceren doelgericht, bijvoorbeeld;
 - toetsen elkaars interpretatie en stemmen die zo nodig op elkaar af;
 - brengen de eigen gevoelens en gedachten tot uiting;
 - herkennen en gaan om met vooroordelen en uitingen van ongepaste beïnvloeding (intimidatie, manipulatie, ...).

Constructief participeren aan de werking van sociale groepen

De cursisten

- 3 helpen mee aan het formuleren en realiseren van groepsdoelstellingen door bijvoorbeeld;
 - contacten te maken;
 - te overleggen en afspraken te maken;
 - taken en functies te verdelen;
 - belangen af te wegen en te bemiddelen;
 - bij te dragen aan een goed functioneren van de groep als groep.
- 4 kunnen het belang en de mogelijke risico's aangeven van het behoren tot formele en informele maatschappelijke netwerken en kunnen de voordelen ervan gebruiken.
- 5 streven naar een evenwicht tussen eigen wensen, verlangens en belevingen, en het groepsbelang.
- 6 kunnen omgaan met hiërarchie, macht en regelgevingen.

Conflicthantering en overleg

De cursisten

- 7 hanteren conflicten door de eigen belangen te behartigen zonder hierbij de belangen, motivaties en emoties van anderen uit het oog te verliezen.
- 8 zijn bij conflicten bereid naar anderen te luisteren, hen de kans te geven zich uit te drukken, hen te respecteren, hun emotionele grenzen te respecteren, te overleggen.

3.3 Gezondheidseducatie

Leefstijl en levenskwaliteit

De cursisten

- 1 verwerven inzicht in de structuren en het beleid die de gezondheids- en welzijnszorg ondersteunen.

Zorgethiek

De cursisten

- 2 dragen zorg voor zichzelf en voor anderen zoals jongeren, ouderen, kansarmen en personen met een handicap.
- 3 tonen respect voor zichzelf en anderen zoals personen met andere geaardheid, uit andere etnische groepen, uit andere culturen en met andere denkwijzen en overtuigingen.
- 4 herkennen bij zichzelf en anderen signalen van diverse vormen van partner- en sociale druk, fanatisme, discriminatie en onverdraagzaamheid en reageren daar passend en tijdig op.

3.4 Opvoeden tot burgerzin

Democratische raden en parlementen

De cursisten

- 1 kunnen parlementen en raden (zoals gemeente- en provincieraden) situeren als belangrijke actoren in het vormgeven van de samenleving.
- 2 kunnen voorbeelden geven van politieke beslissingen die hun leven rechtstreeks beïnvloeden.
- 3 kunnen beslissingen van een raad (zoals een gemeente- en een provincieraad) of parlement kritisch evalueren door ze te toetsen aan relevante informatie, de eigen opvatting en andere opvattingen.
- 4 aanvaarden beslissingen die volgens parlementaire procedures zijn genomen.

Maatschappelijke dienstverlening

De cursisten

- 5 kunnen informatie verzamelen over de maatschappelijke opdracht, het aanbod en de werking van maatschappelijke diensten en instellingen.
- 6 kunnen hun eigen wensen of behoeften omzetten in hulp- en informatievragen.
- 7 kunnen aangeven hoe zij op deze diensten of instellingen een beroep kunnen doen en waar ze met eventuele klachten, meldingen of aanbevelingen terecht kunnen (o.m. ombudsdienst).

Wereldburgerschap

De cursisten

- 8 kunnen de rol van internationale instellingen illustreren.
- 9 kunnen met enkele voorbeelden aantonen dat de mondiale dimensie in onze samenleving steeds explicieter wordt op o.m. politiek, economisch en cultureel vlak en dat deze evolutie voordelen biedt maar ook problemen en conflicten oplevert.

3.5 Milieueducatie

Natuur- en milieubeleid

De cursisten

- 1 zijn bereid de milieureglementering toe te passen.
- 2 zijn bereid ethische normen te hanteren ten opzichte van scenario's van bijvoorbeeld economische groei, welvaartsontwikkeling, demografische evolutie en biotechnologische ontwikkeling op mondiaal vlak.

Verkeer en mobiliteit in ruimtelijk beleid

De cursisten

- 3 kunnen individueel of in groep standpunten innemen t.a.v. een probleem van ruimtelijke inrichting of landschapsbeheer en nemen kennis van het overheidsbeleid ter zake.
- 4 zijn bereid om via een constructieve inbreng invloed uit te oefenen op beslissingen, maatregelen of voorstellen die een weerslag kunnen hebben op mobiliteit, verkeer en ruimtegebruik.

4 Deel 4 Bijlagen

4.1 Geschiedenis

Criteria in verband met het historisch referentiekader

Algemeen

Het historisch referentiekader is een instrument voor de structurering van historische informatie dat geleidelijk wordt aangevuld. Het begrippenkader en de probleemstellingen aangebracht in het lager onderwijs en de eerste graad worden herhaald, gepreciseerd en verruimd. Het historisch referentiekader is tevens een ordeningsinstrument voor verworven buitenschoolse informatie.

Tijds kader

Het historisch referentiekader bevat de geschiedenis van prehistorie tot heden. Het wordt opgebouwd met de klemtoon op diachronie, d.w.z. doorwerking en verandering. De periodisering gebeurt aan de hand van grote fasen in de evolutie van mens en maatschappij. Er wordt aandacht besteed aan andere jaartellingen dan de christelijke.

Ruimtelijk kader

In het ruimtelijk kader is een mondiale dimensie aanwezig, die kan worden ingevuld op het niveau van 'systemen', imperia, grootschalige regio's en invloedssferen, zowel als een lokale dimensie. Er wordt aandacht besteed aan de relaties tussen en binnen al deze entiteiten.

Socialiteit

Voor alle ontwikkelingsfasen van het referentiekader worden maatschappelijke domeinen gekarakteriseerd via algemene historische begrippen. Probleemstellingen worden algemeen gekarakteriseerd ze worden onderzocht op hun vergelijkbaarheid zowel in een tijd- als in een ruimtelijk perspectief.

Benaderingswijze

In de derde graad krijgen de algemene historische begrippen een duidelijk gedifferentieerde invulling. Essentieel is dat voor elke ontwikkelingsfase fundamentele problemen in verband met mens en maatschappij voor de leerlingen concreet en herkenbaar zijn. 'Fundamentele problemen' zijn problemen die in verschillende samenlevingen voorkomen en die een belangrijke weerslag hebben gehad op hun ontwikkeling. Zij kunnen worden gegroepeerd onder rubrieken als verhouding mens - levensonderhoud, verhouding individu - groep, verhouding mens - macht, verhouding mens - cultuur, verhouding mens - omgeving.

Criteria in verband met de bestudeerde samenlevingen

Algemeen

Men kiest uit het referentiekader zowel de ontwikkelingsfasen van de westerse als minstens één andere samenleving die historisch worden uitgediept en geconcretiseerd aan de hand van de onderscheiden maatschappelijke domeinen.

Tijds kader

Aandacht wordt besteed aan de invulling van de categorieën van de dimensie tijd in de gekozen samenlevingen. Er wordt vooral aandacht besteed aan de synchronie vanuit de wisselwerking tussen de onderscheiden maatschappelijke domeinen van een samenleving. Er is daarbij oog voor de gelaagdheid van de tijd en dus voor verschillen in tempo en duur van de evolutie van de maatschappelijke domeinen.

Ruimtelijk kader

Aandacht wordt besteed aan de invloed van de categorieën van de dimensie historische ruimte op de bestudeerde samenlevingen. Er is oog voor de wisselende rol van geografische determinanten.

Socialiteit

De verschillende maatschappelijke domeinen waarin de dimensie socialiteit wordt gesitueerd, komen in de bestudeerde samenlevingen voor. Er is aandacht voor de interferentie van de bestudeerde samenleving met andere samenlevingen.

Er is aandacht voor onderlinge samenhang, wisselwerking en evolutie. Categorieën van de dimensie socialiteit zoals structuren, mechanismen en processen, relaties, sociale netwerken, spanningsvelden tussen individuen en groepen en tussen groepen onderling, krijgen een historische inhoud.

Benaderingswijze

De studie getuigt van een probleemgerichte benadering die oog heeft voor belangrijke actuele vraagstellingen. De bestudeerde problematieken dienen voor de leerling herkenbaar en verstaanbaar te zijn.

Criteria in verband met de integratie tussen het historisch referentiekader en de bestudeerde samenlevingen

Algemeen

De bedoeling van de integratie tussen het historisch referentiekader en de bestudeerde samenlevingen is dat de leerlingen een verband leggen tussen problemen uit een bepaalde samenleving en belangrijke probleemstellingen uit andere fasen van het referentiekader. Dit gebeurt met eerbiediging van de respectieve historische context en met inbegrip van de voor leerlingen waarneembare actuele werkelijkheid. Vertrekkend vanuit het lager onderwijs, de eerste graad en de tweede graad wordt een algemeen historisch begrippenkader gepreciseerd en verruimd.

Tijds kader

Omwille van de aansluiting bij de diachronische benadering van het historisch referentiekader wordt bij de bestudeerde samenlevingen ook aandacht besteed aan elementen van respectievelijk continuïteit en discontinuïteit, verandering en status quo, evolutie en revolutie.

Ruimtelijk kader

Het kader bestrijkt alle ruimten, van de lokale tot en met de mondiale, zodanig dat alle categorieën van de dimensie historische ruimte bij de integratie tussen referentiekader en samenlevingen minstens één keer aan bod zijn gekomen. Niet alle categorieën kunnen bij elke ontwikkelingsfase of samenleving worden behandeld.

Socialiteit

De socialiteitsdimensie wordt opgebouwd vanuit de verschillende maatschappelijke domeinen met de klemtoon op het zoeken naar analogieën en verschillen met vroegere en latere samenlevingen en vooral met de hedendaagse. Bijzondere aandacht wordt besteed aan de manier waarop samenlevingen betekenis gaven aan hun sociale werkelijkheid.

Er is aandacht voor onderlinge samenhang, wisselwerking en evolutie. Categorieën van de dimensie socialiteit zoals structuren, mechanismen en processen, relaties, sociale netwerken, spanningsvelden tussen individuen en groepen en tussen groepen onderling krijgen vorm.

Benaderingswijze

Naarmate begrippen en maatschappelijke problemen aan bod komen, worden zij gerelateerd aan de voorkennis uit het lager onderwijs, de eerste graad en tweede graad, en aan het historisch referentiekader.

De invulling van begrippen, hun precisering en veralgemening verdienen bijzondere aandacht. Dit wordt gerealiseerd door de inhoud van begrippen in één samenleving te vergelijken met de inhoud ervan in andere samenlevingen. Streefdoel is geleidelijk te komen tot inzicht in algemene historische begrippen.

Eigen aan het streven naar integratie in de studie van de geschiedenis is het leggen van relaties tussen de historische dimensies tijd, ruimte en socialiteit en meer in het bijzonder tussen maatschappelijke problemen uit verschillende samenlevingen en de manieren waarop die vanuit verschillende waardeoriëntaties werden benaderd.

4.2 Wiskunde

Algemene eindtermen wiskunde, Basisvorming 3de graad, TSO

De cursisten kunnen

1. wiskundige informatie analyseren, schematiseren en structureren
2. gebruik maken van wiskundige technieken zoals figuren maken en tabellen opstellen
3. bij het oplossen van problemen functioneel gebruik maken van ICT
4. bij het oplossen van een vraagstuk:
 - relevante gegevens scheiden van niet relevante
 - gegevens met elkaar en met de probleemstelling in verband brengen
 - gegevens en gevraagde weergeven in een geschikt wiskundig model
 - het vraagstuk planmatig uitwerken
5. wiskundige rekenregels en conventies correct hanteren en toepassen
6. keuzes m.b.t. representatie en gevolgde werkwijze verantwoorden
7. voorbeelden geven van het gebruik van wiskunde in andere vakgebieden en in de maatschappij

De cursisten zijn:

- 8*. kritisch tegenover het gevonden resultaat
- 9*. bereid hun leerproces bij te sturen op basis van reflectie over de wijze waarop ze wiskundige problemen oplossen en wiskundige informatie verwerven en verwerken